

EECMD

EASTERN EUROPEAN CENTRE
FOR MULTIPARTY DEMOCRACY

**Роль молодіжних крил партій в
залученні молоді до політичного
життя України**

**The Role of Parties' Youth Wings Regarding
Engagement of Youth in the Political
Life of Ukraine**

Східноєвропейський центр багатопартійної демократії (СЦБД) – це організація допомоги демократії, яка спрямована на зміцнення демократичних систем у східноєвропейському регіоні. СЦБД підтримує інституційний розвиток політичних партій України, забезпечує політичну освіту для демократичних активістів та політичних лідерів та підтримує інформований політичний діалог для зміцнення української політичної системи. Крім України, СЦБД працює в Грузії, Вірменії, Молдові та Киргизстані.

Це дослідження опубліковане за сприяння Нідерландського інституту багатопартійної демократії.

Netherlands Institute for
Multiparty Democracy

Нідерландський інститут багатопартійної демократії (NIMD) був створений у 2000 році та працює над поширенням мирної, справедливої та всеохоплюючої політики у всьому світі.

Анна Деніс, кандидат філософських наук, незалежна дослідниця та співавторка підручників з політичної думки для студентів. Має досвід викладання у ВНЗ та проведення тренінгів з питань демократичного врядування. На разі співпрацює з різними міжнародними організаціями, зокрема, з IFES, GIZ, EECMD та іншими. Коло наукових інтересів включає виборчі процеси, політичні партії та політику мультикультуралізму.

Погляди, висловлені у цій публікації, належать авторові та не обов'язково відображають офіційну позицію Східноєвропейського центру багатопартійної демократії чи Нідерландського інституту багатопартійної демократії

Роль молодіжних крил партій в залученні молоді до політичного життя України

Анна Деніс

Зміст

Вступ	6
Частина 1. Роль молоді у становленні системи багатопартійності в Україні	7
Частина 2. Основні фактори впливу на інтерес молоді до політики після 2014 року	11
Частина 3. Організаційна структура політичних партій: особливості та роль молодіжних крил партій	15
Частина 4. Реформа політичного фінансування та молодіжні крила політичних партій: підвищення рівня участі молоді в політичному житті країни	22
Частина 5. Молодь як виборці: програми політичних партій та основні шляхи взаємодії з молоддю	25
Висновки та рекомендації	29

Вступ

Молодь є рушійною силою багатьох трансформаційних процесів у світі. Завдяки активності, творчій енергії, нонконформізму та іншим характерним для молодих людей якостям держави мають змогу оновлювати застарілі суспільні практики та форми громадського співіснування. Однак, для цього потрібно, щоб нововладці чули «голос молоді», а сама молодь мала змогу впливати на процеси прийняття рішень у державі через активну участь у політичному житті країни.

Оскільки незалежна Україна є відносно молодою державою на мапі Європи, а процеси її державного будівництва відбувались швидко та бурхливо, видається цікавим дослідити, який вплив на становлення демократії зробило молоде покоління в Україні. З огляду на це, метою даного дослідження є аналіз участі молоді в політичному житті незалежної України та роль молодіжних крил політичних партій в активізації молодих виборців.

Аналітична робота складається з вступу, 5 частин – досліджується роль молоді у становленні системи багатопартійності в Україні та організаційна структура молодіжних крил політичних партій, фракції яких сформовані у Верховній Раді VIII скликання, а також вплив реформи політичного фінансування на їх розвиток, причини падіння інтересу до політики серед молодих людей та основні способи взаємодії політичних партій і молодих виборців – та рекомендацій щодо більшого залучення молоді до політичних процесів в сучасній Україні. Дослідження ґрунтується на історичному та компаративному методах, методі аналізу документів, ресурсів та статистичних даних, а також на методи напівструктурованого інтерв'ю з експертами, активістами молодіжних крил та представниками політичних партій України.

Частина 1

Роль молоді у становленні системи багатопартійності в Україні

Зародження системи багатопартійності в Україні почало відбуватись ще за декілька років до проголошення Незалежності та стало реакцією громадян УРСР на економічну стагнацію, прийняте в радянському суспільстві «дводумство» та приховування таких життєво значущих проблем як Чорнобильська катастрофа. Представники творчої та наукової інтелігенції почали активно об'єднуватись в громадські організації та спілки заради відстоювання своїх інтересів, а їх діяльність ставала дедалі більш політичною (несанкціоновані мітинги, «відкриті листи» та вимоги до влади). В результаті активності молоді, яка раніше скеровувалася Комуністичною партією в потрібне їй русло через обов'язкову участь в організаціях піонерів-жовтенят-комсомольців, також починають з'являтися недержавні молодіжні організації, які за твердженням експертів часто діяли «на грані фолу» – офіційно утворене у жовтні 1987 р. львівське «Товариство Лева», Українознавчий клуб «Спадщина», студентське об'єднання «Громада»¹. Пізніше багато членів цих громадських об'єднань відігравали важливу роль під час студентської «Революції на граніті» 1990 року, а також вступили до лав політичних партій після скасування статті 6 Конституції УРСР, яка проголошувала Комуністичну партію Радянського Союзу «керівною і спрямовуючою силою радянського суспільства, ядром його політичної системи»².

На світанку української Незалежності керівництво політичних партій було зацікавлено в суспільно-політичній активності, відданості та ідеях молодих людей, оскільки створення політичних партій відбувалось шляхом самоорганізації «знизу», коли партійні угруповання зароджувались в якості неформальних об'єднань у результаті ініціативи активістів³. Проходячи шлях «еволюції» від неформальних об'єднань до офіційно зареє-

1 М. Коротатник, «Еволюція політичних партій в незалежній Україні (1991–2011 рр.)», *Сіверянський літопис: Всеукраїнський науковий журнал*, no. 34 (2012):134–45, <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39738/16-Коротатник.pdf?sequence=1>.

2 «Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки», *Верховна Рада України. Законодавство України*, доступ 20 листопада 2018, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/888-09/ed19780420>.

3 Е. Афонін та ін., *Політичні партії як суб'єкт формування політико-управлінської еліти в умовах політичної модернізації: Навч. посіб* (Київ: Парламентське вид-во, 2008), 107.

строваних політичних організацій, партії прагнули взаємовигідно скористатися лояльністю та ідеями молоді, натомість пропонуючи молодим людям можливості для самореалізації. Ухвалення в 1992 році Закону «Про громадські об'єднання», який офіційно закріплював можливість створення політичних партій та громадських організацій з 18 років, а молодіжних і дитячих організацій з 15 років, ще більше підвищувало рівень залучення молоді до суспільно-політичних процесів, перетворюючи деяких молодих людей з рядових членів політичних партій та неурядових організацій у їх засновників та лідерів.

Та згодом (починаючи з середини 90-х років) відбувається помітний занепад суспільно-політичної активності молоді, причиною якого стає розповсюдження нового способу формування політичних партій, а саме – конструювання організацій «згори» з використанням вже накопичених на позапартійній основі ресурсів, таких як політичний потенціал і організаційні можливості засновників партії. Питання ж розподілу повноважень при такому підході вирішувалось за попередніми домовленостями між потенційними лідерами⁴ та без урахування інтересів як партійної молоді, так і молоді взагалі. За таких обставин романтично-революційні настрої та палке бажання змінювати світ, притаманні молодим людям, ставали не просто непотрібними для партійного будівництва, а могли навіть зашкодити досягненню партійним керівництвом власних цілей.

Розповсюдження описаного типу формування політичних партій фактично означало консервацію відносин між представниками чинної політичної еліти та перетворення партій з інститутів «посередництва між соціальними групами (наприклад, класами, етнічними чи релігійними групами) та процесом прийняття рішень, який відбувається в рамках структури державної влади»⁵ на «політичні холдинги». Так, за свідченням дослідників Фонду «Демократичні ініціативи» імені Льва Кучеріва «більш-менш могутні фінансово-економічні групи для обстоювання своїх інтересів у законодавчій владі утворювали відповідні партії чи фракції у парламенті, засновували або купували для впливу на населення засоби масової інформації, наращували коло «своїх» людей у виконавчій та судовій владі»⁶. За таких обставин молодим людям ставало дедалі складнішим потрапляти до подібних «політичних холдингів», а роль активістів молодіжних крил політичних партій (які, як правило, реєструвались як громадські організації) була дуже обмеженою та фактично зводилась до участі у «масовці» на протокольних заходах політичних партій та їх лідерів. Це призвело до того, що представників молодіжних крил партій навіть самі політики почали називати «покемонами», тим самим зменшуючи значущість їх участі в процесі прийняття рішень⁷.

4 Там само.

5 Ю. Шведа, *Теорія політичних партій та партійних систем* (Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003), 16.

6 Т. Кузьо, «Перепоми виникнення політичних партій в Україні», *Politics* 34, no. 4 (2015): 317-19.

7 Є. Стадний, «Огляд: «Наступне покоління в Росії, Україні та Азербайджані: молодь, політика, ідентичність та зміни» Наді Дюк», *Ідеологія і політика*, no. 1 (3) (2013): 17.

Крім того, ухвалення у 2001 році окремого закону про політичні партії фактично унеможливило створення нових партій незалежними представниками молоді, оскільки встановлювало більш суворі вимоги до порядку реєстрації політичних організацій. Для порівняння: якщо в 1992 році для реєстрації політичної партії було необхідно зібрати щонайменше 1000 підписів громадян, то з 2001 року рішення про створення політичної партії повинно бути підтримане підписами не менш ніж 10 000 громадян України, які мають право голосу, зібраних не менш ніж у 2/3 районів та 2/3 областей України⁸.

Варто відзначити, що «вливання молодого крові» в політичні партії відбулося перед виборами 2014 заради мобілізації молодих виборців, які проявили себе як одна з рушійних сил Революції Гідності. Всі політичні партії, які увійшли до парламенту у 2014 році, включили кандидатів у віці до 35 років до своїх виборчих списків (табл. 1). Найбільш орієнтованою на молодь виявилася Радикальна партія Олега Ляшка, яка висунула майже половину кандидатів в списку віком до 35 років (104 з 223, 46,6%). Однак, лише 6 з них змогли увійти до парламенту через виборчий список партії, тобто 5,7% від усіх висунутих молодих кандидатів партією.

Хоча список «Об'єднання «Самопоміч» складався лише з 61 зареєстрованого кандидата, 24 з них підпадали під категорію «молоді» (39,3% від виборчого списку). 37,5% молодих кандидатів (9 осіб), висунутих партією, увійшли до парламенту (найвищий відсоток серед парламентських партій). Партія «Народний фронт» зайняла третє місце у питаннях номінації молодих кандидатів – 75 осіб на 225 місць у списку (33,3%). 14 молодих кандидатів отримали місця в парламенті через виборчий список партії (18,6% від усіх висунутих партією молодих кандидатів).

В списку «Опозиційного блоку» в день виборів значилася 191 особа. 58 з них були кандидатами віком до 35 років (30,3%). Однак лише 2 змогли отримати місця у парламентському корпусі (3,4% від усіх висунутих партією молодих кандидатів). «Блок Петра Порошенка «Солідарність» висунув 52 молодих кандидатів на 200 осіб у виборчому списку (26%). 7 (13,4% від усіх висунутих партією молодих кандидатів) стали народними депутатами. Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» включило найменший відсоток молодих кандидатів у свій виборчий список – 20,6% (46 із 223), і лише 5 молодих людей (10,8% від усіх висунутих молодих кандидатів партією) отримали місця у сесійній залі Верховної Ради України. Зважаючи на те, що ВО «Батьківщина» була єдиною партією, яка мала активне молодіжне крило в день виборів 2014 року, факт, що партія висунула найменшу кількість молодих кандидатів (серед них з представників молодіжки – лише голову ВМГО «Батьківщина Молода»), опосередковано багато говорить про ставлення політичної партії до молодих політичних активістів.

Загалом, політичні партії, усвідомлюючи, на яку кількість місць можуть розраховувати відповідно до своїх електоральних рейтингів напередодні парламентських виборів 2014 року, номінували молодих кандидатів переважно у непрохідній частині списків. Канди-

8 «Закон України «Про політичні партії в Україні», *Верховна Рада України. Законодавство України*, доступ 20 листопада 2018, <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.

дати у віці до 35 років, яких включили до прохідної частини, зазвичай, були відомими «медіа-обличчями», а не професійними політиками (на кшталт регіональних партійних активістів). На думку партійного керівництва, така стратегія мала б привернути молодих виборців, однак, чому вона виявилася неефективною, буде показано у розділі 2.

Таблиця 1⁹

Назва партії	Загальна кількість кандидатів у виборчому списку партії у день виборів 2014 року	Загальна кількість кандидатів віком до 35 років у виборчому списку партії у день виборів 2014 року	Кількість кандидатів віком до 35 років, які увійшли до парламенту у 2014 році по виборчому списку партії
«Опозиційний блок»	191	58	2
«Народний Фронт»	225	75	14
«Об'єднання «Самопоміч»	61	24	9
«Блок Петра Порошенка «Солідарність»	200	52	7
Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»	223	46	5
Радикальна партія Олега Ляшка	223	104	6

Діаграма 1. Співвідношення молодих кандидатів у виборчих списках партій та молодих політиків, що пройшли до Парламенту за списком партії в 2014.

9 Дані з сайту ЦВК, Центральна виборча комісія, доступ 14 жовтня 2018, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp400?PT001F01=910>.

Частина 2

Основні фактори впливу на інтерес молоді до політики після 2014 року

Сплески політичної та громадської активності молоді відбуваються тоді, коли суспільство переживає глибокі політичні та соціально-економічні кризи, в той час як соціально-політична та економічна стабільність породжує політичний абсентеїзм на виборах та зниження інтересу до політики в цілому. За часів української незалежності молодь ставала рушійною силою трансформаційних процесів під час двох політичних криз, які вилились у Помаранчеву революцію та Революцію Гідності. Сумні події останньої спонукали велику кількість молодих людей стати волонтерами та долучитись до вирішення численних соціальних проблем таких, як благоустрій місць сумісного проживання, підтримки внутрішньо переміщених осіб, лікування та забезпечення воїнів АТО¹⁰.

Однак, молодь, яка проявила себе в громадському полі у 2014 році, відмовилась від активної участі у виборчих процесах. Для порівняння: у день голосування під час повторного другого туру президентських виборів 2004 року (за рішенням суду) після подій Помаранчевої революції на виборчі дільниці прийшов 71% молодих людей¹¹, а у 2014 свій голос за Президента віддали 44% громадян у віці від 18 до 29 років¹². На позачергових виборах народних депутатів у 2014, які слідували через півроку за виборами Президента, найменш активною групою виборців також виявилась молодь – на дільниці прийшов лише кожний третій громадянин/громадянка віком від 18 до 24 років¹³. Окрім зниження явки молодих виборців, можна також констатувати низьку залученість молоді до інших форм політичної активності, зокрема, до участі у виборах як кандидатів. Так, до складу Верховної Ради VIII скликання станом на початок 2018 року входив лише 21 депутат, які відносились до вікової категорії мо-

10 Звіт за результатами модерованих групових дискусій на тему: «Ціннісні орієнтації, проблеми та очікування молоді», *УМСА України за сприяння Міністерства молоді та спорту України*, доступ 12 квітня 2017, <https://ymca-lviv.org/news/one-millione-voices-2/>.

11 «Останні президентські вибори засвідчили низьку політичну активність молоді», *Центр Разумкова*, доступ 10 червня 2014, http://old.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=4840.

12 Там само.

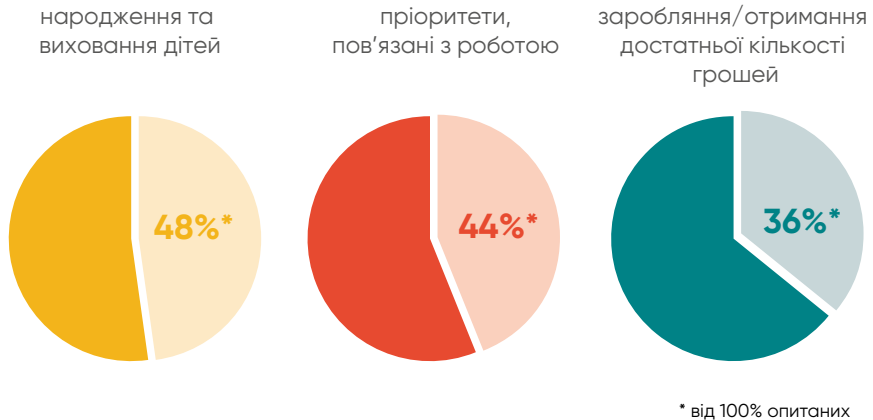
13 В. Коцур, «Україна: Молодь у сучасній українській політиці», *ONG CNRJ*, доступ 2 квітня 2018, <http://cnrj.org/україна-молоді-в-українській-політиці/>.

лоді, при чому жодного молодше 27¹⁴. Численні соціологічні дослідження, проведені після 2014 року, також показують вкрай низький рівень залучення молоді до такої політичної активності як робота/волонтерство в політичних партіях, участь у демонстраціях, підписання політичних вимог, електронних петицій¹⁵.

На політичну активність молоді окрім власних мотивів, виховання, темпераменту тощо впливає ряд макрофакторів, зокрема соціально-економічне та морально-політичне положення в державі, а також характер політичного режиму в країні в контексті доступу до політичних процесів та можливості впливу молодих людей на прийняття рішень в державі. Оскільки молодь є однією з найменш захищених і найменш конкурентоспроможних категорій на ринку праці в українському суспільстві¹⁶, соціально-економічне положення в державі є одним з найбільш значущих факторів впливу, які регулюють рівень залученості та інтересу молоді до політики. Враховуючи, що рівень безробіття працездатного населення в цілому по країні з 2013 по 2015 рік зріс на 2%¹⁷ та встановився на рівні 9,5%, а національна валюта гривня девальвувала до курсу долара більше ніж як у 3 рази, рівень добробуту молоді України різко знизився, і вона стала змушена всю свою «творчу енергію» направляти на забезпечення своїх матеріально-побутових потреб. Політична активність відступила на задній план, а більшість представників сучасної молоді почали пов'язувати трансформацію українського суспільства та процеси українського державотворення, в першу чергу, з докорінними змінами економічної моделі суспільства та побудовою соціальної правової держави¹⁸. На підтвердження цієї тези свідчать і дані результатів соціологічного дослідження «Молодь України-2015», проведеного через рік після Євромайдану на замовлення Міністерства молоді та спорту України та за фінансової підтримки установ ООН в Україні. Так, визначаючи три головних пріоритети у своєму житті на момент опитування, найбільша кількість респондентів (48%) відзначила пріоритети, пов'язані з народженням та вихованням дітей, 44% – пріоритети, пов'язані з роботою (пошуком та/або досягненням певних результатів у ній), 36% – заробляння/отримання достатньої кількості грошей¹⁹.

- 14 А. Голуб, «Молодь без політики. Які настрої панують серед нової генерації українців», *Тиждень. UA*, доступ 27 січня 2018, <https://tyzhden.ua/Society/208471>.
- 15 Для прикладу див.: «Всеукраїнське опитування «Молодь України 2017» (Центр «Нова Європа», Фонд ім. Фрідріха Еберта, GfK Ukraine, 2017): 140, доступ 2 квітня 2018, <http://neweurope.org.ua/analytics/ukrayinske-pokolinnya-z-tsinnosti-ta-oriyentyru/>.
- 16 К. Мазепа, «Механізми державного регулювання процесу соціальної інтеграції випускників вищих навчальних закладів на ринку праці України», *Наукові праці. Державне управління* 214, vol. 226 (2013): 82-7.
- 17 «Основні показники ринку праці», *Державна служба статистики України*, доступ 2 квітня 2018, http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/rp/ean/ean_u/osp_rik_b_07u.htm.
- 18 О.Каретна, «Політична активність молоді як умова соціально-політичних трансформацій в Україні», *Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр.*, гол. ред. С. Ківалов (Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія» : Південноукраїнський центр гендерних проблем, по. 44, 2012): 254–65.
- 19 Аналіз результатів дослідження «Молодь України-2015» [Електронний ресурс] / GfK Ukraine, Міністерство молоді та спорту України, Фонд народонаселення ООН (UNFPA), Програма розвитку ООН (UNDP), Дитячий фонд ООН (UNICEF), Волонтери ООН (UNV) та офіс Координатора системи ООН (ООН в Україні, 2015): 30, http://www.un.org.ua/images/documents/3685/Molod_Ukraine.pdf.

Діаграма 2. Три головні пріоритети у житті молоді згідно результатів соціологічного дослідження "Молодь України-2015"

Відповідаючи під час всеукраїнського опитування «Молодь України 2017» на схоже питання щодо найважливіших життєвих цінностей три роки опісля Євромайдану, найбільша кількість молодих людей обрала «економічний добробут» в якості першої найголовнішої цінності, «працевлаштування» в якості другої, а «безпеку» в якості третьої²⁰. Оскільки економічна ситуація в країні кардинально не змінилась, не дивно, що така цінність як «демократія» обиралась за залишковим принципом, а повну неготовність брати участь у політичних процесах декларували 41 % молодих людей (і ще 26%, що скоріше не готові брати участь у політичній діяльності). На жаль, доки рівень життя молодих людей буде залишатися нижчим за середній або низьким, лише 10% української молоді будуть цікавитись політикою²¹.

Великого впливу на інтерес та залученість молоді до політики справляє морально-політичний «клімат» в державі. Невиконання політиками своїх обіцянок та гальмування (іноді навіть перешкоджання) впровадження критичних для суспільства реформ призвели до різкого падіння рівня довіри молодих людей як до політичних лідерів, яким у 2017 зовсім не довіряло 49% і скоріше не довіряло 27% молодих людей, так і до таких політичних інституцій, як партії (43% зовсім не довіряють і 23% скоріше не довіряють)²². Політика серед молоді все більше асоціюється з такими негативними реаліями української дійсності, як кумівство, корупція, кастовість прав-

20 «Всеукраїнське опитування «Молодь України 2017»» (Центр «Нова Європа», Фонд ім. Фрідріха Еберта, GfK Ukraine, 2017), 140, доступ 2 квітня 2018, <http://neweurope.org.ua/analytics/ukrayinske-pokolinnya-z-tsinnosti-ta-oriyentyry/>.

21 Там само.

22 Там само.

лячих груп²³ тощо. За таких умов політична діяльність для великої кількості молодих людей здається чимось «брудним» і ганебним – діяльність, якою займатися соромно.

Крім того, зважаючи на те, що в Україні превалює легітимність влади харизматичного типу, лідерство – ірраціонального типу, а виборці – емоційно-ірраціонального типу²⁴, українські політики часто практикують епатажні форми поведінки (бійки в парламенті, ляпаси в прямому ефірі, поцілунки з худобою на знак підтримки селянства, побиття посадових осіб квітами, обливання колег водою та скандування «ганьба») та використовують негативно забарвлену лексику по відношенню до своїх політичних опонентів. Через подібні методи підтримки політиками власної популярності багато молодих людей сприймають політичні новини та коментарі «як розважальну інформацію, а не важливий елемент політичної культури»²⁵. Зокрема, про це свідчить і той факт, що «серед виборців віком до 30 років найбільшу підтримку має партія «Слуга народу»²⁶ – партія, зареєстрована в березні 2016 року керівниками гумористичного шоу «Квартал 95» та яка станом на 1 жовтня 2018 року подавала до Національного агентства з питань запобігання корупції тільки порожні звіти про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру.

Попри низький рівень інтересу до політики в цілому, 40% молоді хотіли б мати більше можливостей, щоб їх голос звучав у політиці²⁷. Це підтверджує і той факт, що деякі учасники фокус-груп всеукраїнського дослідження «Ціннісні орієнтації, проблеми та очікування молоді» все-таки висловлювали бажання реалізувати себе в політичній сфері. Однак, «усвідомлення браку засобів та механізмів впливу на суспільно-політичне життя породжує розчарування у власних можливостях щось змінити у власній країні, аполітичні настрої та поведінку серед молоді»²⁸, тобто політика часто здається для молодих людей чимось недосяжним, закритим та «далеким».

23 Звіт за результатами модерованих групових дискусій на тему: «Ціннісні орієнтації, проблеми та очікування молоді», *УМСА України за сприяння Міністерства молоді та спорту України*, доступ 12 квітня 2017, <https://umca-lviv.org/news/one-millione-voices-2/>.

24 Е. Афонін та ін., *Політичні партії як суб'єкт формування політико-управлінської еліти в умовах політичної модернізації: Навч. посіб* (Київ: Парламентське вид-во, 2008), 106.

25 В. Коцур, «Україна: Молодь у сучасній українській політиці», *ONG CNRJ*, доступ 2 квітня 2018, <http://cnrj.org/україна-молоді-в-українській-політиці/>.

26 «За півроку до виборів: рейтинги кандидатів і партій, мотивації вибору, очікування громадян», Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, *Центр Разумкова*, доступ 2 квітня 2018, <https://dif.org.ua/article/za-pivroku-do-vivoriv-reytingi-kandidativ-i-partiy-motivatsii-viborurochikuvannya-gromadyan>.

27 «Всеукраїнське опитування «Молодь України 2017» (Центр «Нова Європа», Фонд ім. Фрідріха Еберта, GfK Ukraine, 2017), 140, доступ 2 квітня 2018, <http://neweurope.org.ua/analytics/ukrayinske-pokolinnya-z-tsinnosti-ta-oriyentyru/>.

28 Звіт за результатами модерованих групових дискусій на тему: «Ціннісні орієнтації, проблеми та очікування молоді», *УМСА України за сприяння Міністерства молоді та спорту України*, доступ 12 квітня 2017, <https://umca-lviv.org/news/one-millione-voices-2/>.

Частина 3

Організаційна структура політичних партій: особливості та роль молодіжних крил партій

В Україні кожна зареєстрована відповідно до чинного законодавства політична партія має оформлену організаційну структуру, яка закріплюється в статуті та положеннях цієї партії. Організаційна структура складається, як правило, з центральних органів партії, обласних та місцевих організацій і первинних осередків політичної сили «на місцях». Також, як правило, центральні органи політичних партій не можуть похизуватися молодими політиками у своєму складі. Так, станом на 1 листопада 2018 року серед 53 членів Політичної Ради ВО «Батьківщина» не було жодного політика у віці до 35 років. Хоча до складу керівного органу партії входить діючий голова молодіжного крила партії ВМГО «Батьківщина Молода», цей політик перетнув «молодіжний віковий поріг» кілька років назад. Така ж ситуація склалася і з партією «Опозиційний блок», яка у травні 2016 р. прийняла новий статут та обрала членів Виконкому партії – всіх понад 35. Так само немає молоді у лавах Політичних Рад партій «Народний фронт» та «Об'єднання «Самопоміч». В складі Політичної Ради Радикальної партії Олега Ляшка є лише один молодий член, однак, варто зазначити, що даний політик також обраний до Президії Політичної ради РПЛ. Найбільшу кількість молодих політиків нараховує Центральна Рада партії «Блок Петра Порошенка «Солідарність» – 7 осіб, хоча 2 з них вже відсвяткували 35-річчя у 2018 році.

Крім того, до організаційної структури партій мали б відноситися і їх молодіжні крила, однак, в чинних статутах парламентських політичних партій²⁹ немає згадки про відокремлені структурні підрозділи, які б цілеспрямовано працювали із молодими людьми. Натомість партії керуються статтею 12 Закону України «Про політичні партії в Україні»³⁰, яка серед іншого закріплює право партій «ідейно, організаційно та матеріально підтримувати молодіжні, жіночі та інші об'єднання громадян, подавати допомогу у їх створенні», активно створюючи «припартійні» громадські організації, орієнтовані на роботу із молоддю. Оскільки визначення поняття «молодіжне кри-

29 Тут і далі під парламентськими партіями розуміються політичні партії, фракції яких були сформовані у Верховній Раді 8 скликання.

30 «Закон України «Про політичні партії в Україні», *Верховна Рада України. Законодавство України*, доступ 20 листопада 2018, <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.

ло» відсутнє у вищезгаданому Законі, під ним далі буде розумітися незалежно від її юридичної форми «вбудована в структуру, автономна чи незалежна від політичної партії організація, що працює на партнерських засадах з політичною партією, і створена з метою підтримки політичної партії ... зі сторони членів або прихильників політичної партії, що відносяться за віковою категорією до молоді»³¹.

Діаграма 3. Кількість молодих політиків у керівних органах партій

Прагнучи залучити представників молодого покоління до лав своїх прихильників, політичні партії в Україні обирають один з трьох способів згуртування молоді довкола себе:

- перший і найбільш розповсюджений спосіб поширення свого впливу на молоде покоління – це створення та підтримка діяльності молодіжних громадських організацій під своїм брендом;
- другий – створення відокремлених підрозділів по роботі із молоддю в структурі самої партії;
- третій – залучення молодих людей до роботи в основних структурних одиницях партії на основі їх компетенцій, а не віку³².

Так, чотири з шести парламентських політичних партій станом на листопад 2018 року підтримують діяльність припартійних молодіжних громадських формувань під своїм брендом. Найстаршою молодіжною може похизуватись «ВО «Батьківщина», «Батьківщина молода» якої діє з 2007 року (дата реєстрації громадської організації зі статусом юридичної особи – 24.06.2009). «Батьківщина молода» є всеукраїнською молодіжною громадською організацією з розгалуженою структурою по всій Україні (123 відокремлені підрозділи відповідно до Реєстру громадських об'єднань). На офі-

31 Р. Савранський, «Моделі класифікації припартійних молодіжних організацій Європи», *Інвестиції: практика та досвід*, по. 9 (2017): 114.

32 О. Корнієвський, В. Якушик, «Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні», ред. М. Головатий, В. Якушик (Київ: Київське братство, 1997), 57.

ційній сторінці Facebook організації зазначається, що «члени молодіжної організації розділяють спільну з партією політичну ідеологію центристського спрямування, багато хто з них є також членом партії ВО «Батьківщина»³³. ВМГО є членом молодіжної організації Європейської Народної Партії (YEPP), яка об'єднує 58 правоцентристських молодіжних політичних організацій з 39 країн Європи. Організація має декілька напрямків діяльності, серед яких політична освіта та патріотичне виховання.

Другою «за віком» є молодіжка політичної партії «Народний Фронт» – громадська організація «Народний фронт молоді», заснована у березні 2015 року. ГО не має всеукраїнського статусу чи статусу молодіжної організації, що опосередковано свідчить про централізований характер управління та прийняття рішень в організації. З іншого боку, в статуті організації передбачено створення відокремлених підрозділів по всій території України. Серед напрямків діяльності декларуються патріотичне виховання, освіта, економіка, культура і мистецтво, наука і технології та, що прикметно, екологія. Одночасно з тим, більшість подій, про які організація звітує на сайті та офіційній сторінці Facebook, стосується допомоги членів організації українським військовослужбовцям. Ймовірною причиною чого є попередній досвід роботи та волонтерської діяльності більшості лідерів ГО³⁴.

Молодіжні крила Радикальної партії Олега Ляшка та політичної партії «Блок Петра Порошенка» існують трохи більше року. Так, молодіжка Радикальної партії була зареєстрована як громадська організація в березні 2017. Серед засновників зазначено 5 осіб – всі в минулому студенти КНЕУ ім. В. Гетьмана. Перший Всеукраїнський з'їзд організації відбувся в грудні 2017³⁵. В організації немає регіональних структур, що опосередковано свідчить про централізований характер управління та прийняття рішень. Діяльність організації активно висвітлюється в медіа, а звіти про проведені заходи публікуються на офіційній сторінці Facebook.

ГО «Солідарна молодь» – молодіжне крило «БПП» – офіційно зареєстроване в жовтні 2017 року та має правління, контрольно-ревізійну комісію і 18 відокремлених обласних підрозділів. До жовтня 2018 також офіційно існував відокремлений підрозділ у місті Києві, однак, за даними Реєстру громадських об'єднань рішення про його закриття було прийнято 16 жовтня 2018 року³⁶. Організація серед напрямків діяльності декларує проектну та міжнародну роботу, розробку законопроектів, зв'язки з органами державної влади та місцевого самоврядування, розвиток регіональної мережі, зв'язки з громадськими організаціями та студентським середовищем, медіа

33 Офіційна сторінка ВМГО «Батьківщина молода» в соціальній мережі Facebook, *Facebook*, доступ 20 листопада 2018, <https://www.facebook.com/BatkivshchynaMoloda/>.

34 Офіційний веб-сайт ГО «Народний Фронт молоді», доступ 20 листопада 2018, <http://mfront.org.ua/>.

35 «Молодіжне крило Радикальної партії зібралось на перший Всеукраїнський з'їзд», *Чернівецький промінь*, доступ 14 грудня 2017, <http://promin.cv.ua/2017/12/14/molodizhne-krylo-radykalnoi-partii-zibralosia-na-pershyyi-vseukrainskyi-zizd.html>.

36 «Дані Реєстру громадських об'єднань», *Реєстр громадських об'єднань*, доступ 20 листопада 2018, <http://rgo.informjust.ua/home/refunioncellst/KUORKHGaUS-36fFXEQbhhw==>.

та PR. ГО «Солідарна молодь» активно співпрацює з програмами міжнародної технічної допомоги, організовує зустрічі із західними припартійними молодіжними організаціями (наприклад, з молодіжною організацією ХДС) та є членом Національної Молодіжної Ради України.

Створенням припартійних молодіжних ГО також активно займаються позапарламентські партії, які декларують бажання брати участь у виборчих перегонах в 2019 році, наприклад, політичні партії «За життя»³⁷, ВО «Свобода»³⁸, «Сила людей»³⁹ та інші. Та серед молодіжних крил позапарламентських політичних партій окремо варто відзначити молодіжну організацію партії «Демократичний Альянс», яку навіть складно назвати «припартійною», оскільки ВМГО «Молодь Демократичного Альянсу» (скорочена назва – ВМГО «Молодь ДА») була заснована під назвою «Християнсько-демократична молодь України» ще у 1996 році, а партія зареєстрована у 2011. Організація має молодіжну спрямованість та всеукраїнський статус. На офіційній сторінці ВМГО зазначено, що організація «структурована за регіональним принципом, з осередками обласного, міського і нижчих рівнів, та за ієрархічним принципом, де у відповідній послідовності керівну силу мають З'їзди, Ради та Правління»⁴⁰. Цікаво, що в статуті організації серед основних завдань першим зазначено «поширення в суспільстві ідей християнської демократії»⁴¹. В 2012 році ВМГО «Молодь ДА» та політична партія «ДемАльянс» підписали угоду про спільні дії, яка зобов'язує партію сприяти та надавати всебічну підтримку ВМГО, забезпечити врахування позицій ВМГО в політичних рішеннях та діях, створити можливості для відкритого діалогу та взаємодії партійних органів з представниками організації та забезпечити відповідне представництво ВМГО «Молодь ДА» на рівні керівних органів, передвиборчих списків та органів влади. «Молодь ДА» є членом Інституту Роберта Шумана, Молоді Європейської Народної Партії (YEPP) та Демократичної Молодіжної Співдружності Європи (DEMYS).

Єдиною ж парламентською партією, яка створила молодіжне крило власне у структурі партії, а не як окрему юридичну особу, є «Об'єднання «Самопоміч»⁴². Для цього політична рада партії в 2017 році затвердила рішення установчого з'їзду про створення та прийняття Положення про молодіжне крило, згідно якого молодіжне крило

37 «На Кіровоградщині створили молодіжне крило «ЗА ЖИТТЯ», *Офіційний сайт політичної партії «ЗА ЖИТТЯ»*, доступ 24 липня 2018, <http://zagittya.com.ua/news/na-kirovogradshini-stvorili-molodizhne-krilo-za-zh.html>.

38 Офіційний веб-сайт ВО «Свобода», доступ 20 листопада 2018, <https://svoboda.org.ua/news/na-ivano-frankivshhyni-rozpochalas-studentska-mobilizatsijna-kampaniya-ty-ukrayinets-patriot-natsionalist/82222/>.

39 Офіційний веб-сайт політичної партії «Сила людей», доступ 12 жовтня 2018, <https://sylalyudey.org/news/rozbudova-molodizhnogo-krila-sili-lyudej-trivaye/>.

40 Офіційний веб-сайт ВМГО «Молодь ДА», доступ 12 жовтня 2018, <http://molod-da.org/aboutus/#>.

41 Статут ВМГО «Молодь ДА» (Київ: 2011), 10, доступ 16 жовтня 2018, <https://docs.google.com/viewer?url=http://molod-da.org/downloads/1.-statut-vmgo-molod-da.pdf>.

42 Офіційний веб-сайт молодіжного крила «Об'єднання «Самопоміч», доступ 25 вересня 2018, <http://molod.samopomich.ua/pro-nas/>.

політичної партії «Об'єднання «Самопоміч» є постійним органом партії із самостійними повноваженнями та обов'язками, а також власною організаційною структурою – центральними органами (Віче Молодіжного крила, Рада Молодіжного крила, Голова Молодіжного крила та Офіс Молодіжного крила), регіональними підрозділами (обласні та місцеві підрозділи) та ініціативними молодіжними групами. Головою Молодіжного крила може стати будь-який його член віком до 38 років, але на цю посаду можуть пропонувати кандидатури і політична рада партії та її виконавчий комітет. В Положенні також закріплено, що керівні органи партії повинні спрямовувати свої зусилля на сприяння діяльності молодіжного крила, а також уникати необґрунтованого втручання в його поточну діяльність. Під час проведення напівструктурованих інтерв'ю в цілях даного дослідження активісти підтверджували, що молодіжне крило «Самопоміч» має достатньо високий рівень автономії від партії, однак, одночасно з тим підкреслювали, що члени молодіжки проходять попередній відбір та, як правило, повністю розділяють погляди та ідеї керівництва партії.

Політична партія «Опозиційний блок» станом на 1 листопада 2018 року не мала «централізованого» молодіжного крила. На офіційному сайті партії була лише одна згадка про діяльність молодіжного крила в м. Кременчук⁴³, а в соціальних мережах існувало дві сторінки - у молодіжки територіальної організації партії «Опозиційний блок» в місті Полтава та молодіжки територіальної організації партії «Опозиційний блок» в місті Кременчук. Як пояснювали деякі представники партії, перспективну молодь, яка хоче долучитись до лав «Опозиційного блоку», запрошують на роботу безпосередньо до структурних підрозділів партії. Одночасно з тим, деякі партійні діячі відверто зізнаються, що «Опозиційний блок» не допрацьовує в плані взаємодії із молоддю⁴⁴.

Українські політичні експерти озвучують декілька основних причин популярності згуртування молоді довкола політичних партій на базі припартійних громадських організацій. По-перше, створення припартійних молодіжних громадських організацій не вимагає внесення змін до статутів політичних партій. По-друге, знімає з партій відповідальність за фінансову діяльність молодіжних крил (партії не повинні звітувати за надходження та витрати афілійованих громадських організацій до НАЗК). По-третє, громадські організації можуть дозволити собі діяльність заборонену для політичних партій, наприклад, агітацію в день тиші або агітацію людьми, які не досягли 18 років.

Якщо описані вище перший і (віднедавна) другий варіант взаємодії із молоддю характерні для потужних партійних організацій, які борються за місця у Верховній Раді та максимальне представництво у більшості регіонів України, то третій є ско-

43 Офіційний веб-сайт політичної партії «Опозиційний блок», доступ 25 вересня 2018, <http://opposition.org.ua/news/u-kremenchuci-molodizhne-krilo-opozicijnogo-bloku-spilno-z-gromadskoyu-organizaciyu-molod-poltavshhini-2018-proveli-tancyuvalnij-eko-subotnik.html>.

44 Інформація отримана під час проведення напівструктурованих інтерв'ю з представниками політичних партій та активістів молодіжних крил партій в цілях даного дослідження.

ріше світоглядною позицією ніж способом згуртування ідеологічно близьких молодих людей. Він притаманий невеликим партіям, які беруть участь у виборчих перегонах, в основному, на регіональному рівні, а також для партій, які захищають «вузькоспеціалізовані» інтереси певної категорії виборців. Такі партії, по-перше, не ставлять собі за мету завоювання голосів молодих виборців, оскільки, як правило, мають чітко окреслене коло електорату, а також часто не мають достатньої кількості фінансових та людських ресурсів для ведення окремого напрямку діяльності по роботі із молоддю. «Опозиційний блок», який на даний момент здебільшого послуговується третім варіантом, є виключенням з цього правила.

За своєю сутністю молодіжні крила політичних партій мали б слугувати інструментом комунікації з молодими виборцями та залучення їх до лав своїх прихильників. Однак, деякі представники молодіжних крил партій зізнавались, що їх доступ до молоді є «досить обмеженим», а реакція молодих виборців на партійну приналежність своїх однолітків не завжди «адекватною», тому активісти молодіжних крил, організовуючи свої події, не завжди активно афішують належність до певної припартійної організації⁴⁵. Нагомість, замість агітації політичні партії через діяльність молодіжних крил (тренінги, школи молодих політиків, флеш-моби тощо) здебільшого наповнюють базу контактів, яку використовують для формування дільничних виборчих комісій, залучення спостерігачів від партій під час виборчих процесів та заповнення вакансій у штабних структурах (агітатори, так звані «уповноважені по будинку» тощо). Відбір активістів, а в подальшому кадрів, молодіжні крила проводять також через оголошення в соціальних мережах. Одночасно з тим, цікавим видається факт, що більшість з опитаних під час дослідження «співробітників» молодіжних крил політичних партій, тобто тих молодих людей, для яких робота в припартійних громадських організаціях чи у відокремленому структурному підрозділі «по роботі з молоддю» є основною діяльністю, потрапили до політики не через молодіжні крила політичних партій, а через інші канали залучення – «знайомі, юридична практика, робота в місцевих органах влади тощо».

Чи стануть молодіжні крила політичних партій соціальним ліфтом для активної молоді і чи будуть виконувати функцію кооптації еліт, стане зрозумілим лише під час наступних парламентських та місцевих виборів, однак, вже сьогодні активісти припартійних ГО стверджують, що розраховувати на висунення в якості кандидатів під час виборчих перегонів можуть в основному тільки «обличчя» відповідних організацій, які ведуть активну діяльність на місцях, мають добрі стосунки з керівництвом материнської партії та піляються в соціальних мережах і медіа. Раніше така ситуація призводила до конфліктів між партіями та представниками їх молодіжних крил, оскільки «амбітні молоді люди виходили з молодіжки через те, що не могли отрима-

⁴⁵ Інформація отримана під час проведення напівструктурованих інтерв'ю з представниками політичних партій та активістів молодіжних крил партій в цілях даного дослідження.

ти мандати»⁴⁶. Навіть закріплення в статутах деяких партій «молодіжної квоти» – наприклад, не менше 10% місць у виборчому списку кандидатів для осіб до 35 років, не гарантує адекватного представлення молоді у виборних органах країни, оскільки, як правило, ці місця «резервуються» в заздалегідь непрохідній частині списку. Щодо однозначних плюсів парламентських молодіжок – активістам надається більше можливостей для саморозвитку. І хоча в них все ще немає реальної можливості серйозно впливати на прийняття рішень в політичних організаціях, одночасно з тим, вже є можливість пропонувати цікаві ідеї та проекти, брати участь в засіданнях робочих груп, активно заявляти про себе в соціальних мережах та мас-медіа.

46 «Батьківщина молода» безконфліктно зливається з молодіжкою «Фронту змін», *GalInfo*, доступ 29 жовтня 2013, https://galinfo.com.ua/news/batkivshchyna_moloda_bezkonfliktno_zlyvaietsya_z_molodizhkoyu_frontu_zmin_145148.html.

Частина 4

Реформа політичного фінансування та молодіжні крила політичних партій: підвищення рівня участі молоді в політичному житті країни

Створенню і розвитку молодіжних крил політичних партій (за виключенням молодіжок «Батьківщини» та «Народного фронту», які існують давно або переважно давно) сприяло наближення чергових парламентських та місцевих виборів в Україні. По-перше, станом на 1 січня 2018 року в Україні майже кожний третій українець з правом голосу відносився до категорії молодих людей⁴⁷. По-друге, досвідчене партійне керівництво усвідомлює, що афілійовані молодіжні організації успішно забезпечують реалізацію певних інтересів партій – рекрутинг кадрів на період виборчих процесів, забезпечення масовки на акціях політичних організацій, репутаційні «козири»⁴⁸. Однак, серед причин активізації експерти також називають ухвалення в жовтні 2015 року Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» більш відомого в суспільстві як «Закон про фінансування політичних партій із державного бюджету».

Даний нормативно-правовий акт зобов'язав всі політичні партії подавати до Національного агентства з питань запобігання корупції щоквартальні звіти про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру та проходити щорічний аудит, а також суворо регламентував граничні розміри та порядок здійснення внесків від фізичних та юридичних осіб-резидентів України на користь партій. Натомість парламентські партії з 1 липня 2016 року почали отримувати кошти з державного бюджету Україну на свою статутну діяльність за умови, що вони виконують вищезазначені вимоги Закону⁴⁹.

Прискіплива увага громадських активістів до перших партійних звітів та їх невідповідність реальному положенню справ (відсутність офіційно найнятих співробіт-

47 «Вікова структура населення України в 2018 році», Головне управління статистики у Львівській області, доступ 20 листопада 2018, <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/dem/piramid/all.php>.

48 Т. Дежелан, «Молодь&Політичні партії: Інструментарій сприятливої для молоді політики в Європі» (European Youth Forum, 2018): 18.

49 З 2020 року державне фінансування отримують також партії, які не пройнуть до Верховної Ради, однак, наберуть понад 2% голосів виборців.

ників, занижені накладні друкованої продукції, «забуть» майно тощо) поступово змусили партії передивитись цільове призначення своїх витрат. Партії почали (хоч і з певною обережністю) офіційно працевлаштовувати людей, які до того начебто працювали як волонтери, та виплачувати їм принаймні частину заробітної плати не у конвертах, а також більше фінансувати навчальні та культурні заходи. Так, за твердженнями активістів припартійних молодіжних ГО в 2018 році їх проекти та заходи, які часто потребують оренди приміщення, обладнання, кейтерингу, оплачували саме партії, а не конкретні меценати. Крім того, сміливо можна припускати, що друкована та сувенірна продукція з логотипом партій, якою рясніють фотозвіти із заходів молодіжних крил, також замовлялась партіями централізовано за кошти державного фінансування. І дійсно, в звітах парламентських партій⁵⁰ можна побачити такі призначення платежів, як «за тренінгові послуги», «за послуги з організації семінарів», «за друк сувенірної продукції» тощо, хоча визначити для кого саме – депутатів, прихильників чи то молодіжного активу – надавались ці послуги доволі складно.

Більш менш зрозумілою є лише ситуація з фінансування молодіжного крила «Об'єднання «Самопоміч», в Положенні про яке зазначено, що на забезпечення діяльності молодіжного крила закріплюються кошти, отримані партією як державне фінансування її статутної діяльності, а також з інших визначених статутом джерел. Молодіжне крило використовує кошти виключно у межах, встановлених Виконавчим комітетом партії та погодженого бюджету молодіжного крила. Як уточнили представники партії та активісти молодіжки, місцеві осередки молодіжного крила отримують 10% від бюджету місцевого партійного осередку, розмір якого вже залежить від щоквартальних ключових показників ефективності. Останні, до речі, охоплюють і заходи молодіжного крила.

Варто зазначити, що до ухвалення відповідних змін в законодавстві фінансування припартійних молодіжних громадських організацій було або на мінімальному рівні⁵¹, або відбувалось за кошти партійних меценатів⁵², або ж завдяки добрим стосункам з Міністерством молоді та спорту України⁵³, яке більш активно видавало гранти провладним молодіжним громадським організаціям.

Крім того, значну допомогу в організації заходів для молоді партіям надають профільні програми міжнародної технічної допомоги (МТД). В Україні найбільш актив-

50 Тут і далі дані на основі звітів парламентських політичних партій за I та II квартал 2018 року.

51 «Гроші на вітер в голову. Молодіжні крила партій викликають сміх», *PR Portal*, доступ 20 листопада 2018, <https://prportal.com.ua/гроші-на-вітер-в-голові-молодіжні-крила-партій-викликають-сміх>.

52 «Батьківщина молода» безконфліктно зливається з молодіжкою «Фронту змін», *GallInfo*, доступ 29 жовтня 2013, https://galinfo.com.ua/news/batktivshchyna_moloda_bezkonfliktno_zlyvaietsya_z_molodizhkoyu_frontu_zmin_145148.html.

53 «Міністр Юрій Павленко зраджує собі, або ж хворіє на політичну непослідовність», *Народна правда*, доступ 25 жовтня 2009, http://narodna.prawda.com.ua/politics/4ae4bafec98ca/view_print/.

но з політичними партіями співпрацюють такі організації, як Національний Демократичний Інститут, Міжнародний Республіканський Інститут, Фонд імені Конрада Аденауера, Фонд імені Роберта Шумана та деякі інші програми МТД. Їх заходи направлені на розвиток потенціалу та лідерських якостей молодих політиків та активістів. Прикметно, що відповідні організації, як правило, беруть всі логістичні витрати – від харчування до оплати послуг лекторів і тренерів – на себе, від партій та їх молодіжних крил вимагається лише «наповнюваність» аудиторії.

Державне фінансування діяльності політичних партій також допомогло вирішити одну з головних проблем молодіжних крил у минулому – плінність кадрів ядра молодіжних організацій. Так, раніше молоді люди, як правило, приєднувались до припартійних громадських організацій лише на період навчання у ВНЗ, доки їх життєдіяльність забезпечувалась за рахунок батьків та стипендії. Після отримання диплому навіть ті, хто хотів би пов'язати своє майбутнє з політичною діяльністю, були змушені шукати постійне джерело доходів, влаштовувались на роботу та врешті-решт припиняли свою громадську активність за браком часу. Сьогодні партії прагнуть «затримати» найбільш активних молодих людей, в т.ч. і шляхом офіційного працевлаштування членів правління та деяких активістів припартійних громадських організацій. Для прикладу, в партійних звітах 2018 року «Блоку Петра Порошенка», Радикальної партія Олега Ляшка та Об'єднання «Самопоміч» є свідчення про нарахування щомісячної заробітної плати «обличчям» припартійних молодіжок.

За свідченнями опитаних активістів молодіжних крил партій державне фінансування діяльності політичних партій сприяло демократизація відносин в партіях, в тому числі і фінансових, а також дало можливість припартійним молодіжним організаціям вивести свою діяльність на якісно новий рівень – перейти від малобюджетних акцій по замальовуванню адрес розповсюдження наркотиків на стінах будинків⁵⁴ до проведення спортивних заходів з вартісним обладнанням, патріотичного таборування, тренінгів з м'яких навичок, а також конференцій та круглих столів, де представники молоді мають можливість висловити свою думку з тих чи інших політичних питань.

54 Для прикладу див.: «Молодь самотужки зафарбувала рекламу наркотиків на вулицях Ковеля», V24. Інформаційний патруль, доступ 29 жовтня 2017, <https://www.volyn24.com/news/92433-molod-zafarbuvala-reklamu-narkotyktiv-na-vulyciach-kovelia> та «Молодіжне крило Радикальної партії», Facebook, доступ 6 листопада 2018, <https://www.facebook.com/MolodizhneKruho/posts/488337185019377>.

Частина 5

Молодь як виборці: програми політичних партій та основні шляхи взаємодії з молоддю

Політичні партії в Україні часто діють за принципом «краще синиця в руках ніж журавель у небі» та кидають основні ресурси на завоювання голосів «сивих» прихильників, а за молодь борються за залишковим принципом, оскільки молоді люди є дуже специфічною категорією виборців – з неоформленими поглядами на політику та мінливими вподобаннями. Ігнорування молодих виборців починається з нехтування їх інтересів в програмах політичних партій. Так, в програмах партій, поданих до Центральної виборчої комісії для виготовлення інформаційних плакатів партій (відповідно до частини четвертої статті 63 Закону України «Про вибори народних депутатів України»⁵⁵) напередодні позачергових виборів до Верховної Ради у 2014 році, партії лише побіжно згадували про потреби молодих людей, не виділяючи окремого блоку для молодіжної політики.

Партії «Об'єднання «Самопоміч», ВО «Батьківщина» та «Народний Фронт» зробили основний акцент на підтримці сфери освіти. Зокрема, «Самопоміч» зазначила у програмі, що обстоюватиме «справжнє академічне та студентське самоврядування, гарантування якості освіти, допомогу молодим науковцям і т.п.». «Батьківщина» прагнула «запровадити державні гранти для молоді на отримання вищої освіти та стажування в Європі», а «Народний Фронт» виступав «за продовження реформ в освітній сфері на європейських засадах». Пам'ятаючи результати згадуваних вище загальнонаціональних опитувань щодо основних життєвих пріоритетів, видається, що партії пропонували молодим людям зовсім не те, що їм реально було потрібно.

Радикальна партія Олега Ляшка та політична партія «Опозиційний блок» підкреслили необхідність підтримки молоді в економічній та соціальній сферах. Зокрема, одним із завдань РПЛ було визначено «глибокі економічні реформи, заради відновлення національного виробництва, створення робочих місць, у першу чергу для молоді», а серед цілей ОБ, які стосувались молоді, перелічувались наступні: «підвищити соціальний захист молодих родин шляхом збільшення допомоги при народженні

⁵⁵ «Закон України «Про вибори народних депутатів України», Верховна Рада України. Законодавство України, доступ 28 серпня 2018, <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>.

дитини та допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; запровадити пільгове кредитування молодих сімей для придбання житла; прийняти новий Закон України «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем» з метою скасування практики експлуатації молодих фахівців шляхом застосування неоплачуваного випробного терміну та розширити мережу позашкільних навчальних закладів — спортивних секцій, ДЮСШ, гуртків, станцій юних техніків».

В програмі партії «Блок Петра Порошенка», поданій до Центральної виборчої комісії, безпосередніх згадок про забезпечення потреб саме молодих людей не було⁵⁶, в той час як у версії, розміщеній на офіційному сайті партії, зі змінами, затвердженими напередодні чергових місцевих виборів у 2015, вже з'явився цілий розділ, присвячений молодіжній політиці⁵⁷.

Не враховуються партіями особливості сприйняття інформації сучасними молодими людьми і під час створення та розміщення агітаційних матеріалів партій. Так, зовнішня політична реклама на позачергових виборах 2014 року, так само як і програми партій, мала вкрай узагальнений та декларативний характер – стандартні зображення обличчя лідерів поруч із партійними девізами або розміщення девізу у фірмових кольорах партії), який не викликав несподіваних емоційних реакцій, здатних звернути на політичний проект увагу молоді⁵⁸. Необхідно також підкреслити, що партійні лідери у своїй передвиборчій риториці майже не згадували потреби молодих людей.

Після позачергових парламентських виборів 2014 року налагодження комунікації із молоддю почало відбуватись завдяки розвитку молодіжних крил політичних партій, здатних «розмовляти з молодими людьми однією мовою» в одному соціальному просторі, тобто в Інтернеті (згідно з результатами дослідження «Молодь України-2015» 63% опитаних молодих людей користується Інтернетом для того, щоб бути в курсі останніх новин, а 53% молодих респондентів раз на тиждень проглядають сайти соціальних мереж⁵⁹).

56 Тексти програм політичних партій, оприлюднених на офіційному сайті Центральної виборчої комісії, *Центральна виборча комісія*, доступ 20 листопада 2018, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wr501?PT001F01=910>.

57 Офіційний веб-сайт політичної партії «Блок Петра Порошенка «Солідарність», доступ 21 листопада 2018, http://solydarnist.org/wp-content/uploads/2015/12/programa_solidarnist.pdf.

58 «Политическая наружная реклама-2014: война за бренды», *Аналітичний портал «Слово і діло»*, доступ 17 жовтня 2014, <https://ru.slovoidilo.ua/articles/5323/2014-10-17/politicheskaya-naruzhnaya-reklama-2014-vojna-za-brendy.html>.

59 Аналіз результатів дослідження «Молодь України-2015», GFK Ukraine, Міністерство молоді та спорту України, Фонд народонаселення ООН (UNFPA), Програма розвитку ООН (UNDP), Дитячий фонд ООН (UNICEF), Волонтери ООН (UNV) та офіс Координатора системи ООН (ООН в Україні, 2015): 30, http://www.un.org.ua/images/documents/3685/Molod_Ukraine.pdf.

Молодіжні крила всіх парламентських партій окрім «Опозиційного Блоку» мають в соціальній мережі Facebook сторінку всеукраїнської організації, а також активні сторінки деяких відокремлених підрозділів. Рекордсменом за кількістю «фоловерів» є ВГО «Солідарна молодь» – понад 54 тисяч підписників⁶⁰. На сторінці з 11 жовтня 2017 року майже щодня публікуються звіти з фотографіями про проведені заходи (в основному тренінги, конференції та участь в закордонних навчальних візитах активу «Солідарної молоді»), а також анонси подій та привітання зі святами. Зрідка робляться перепости зі сторінки партії з агітаційними гаслами, на кшталт «Армія. Мова. Віра». В схожому ключі ведеться сторінка ВМГО «Батьківщина Молода», яка має близько 12,5 тисяч підписників – звіти про навчання (на кшталт про проведення «Школи політичного успіху»), зустрічі з іноземними колегами по молодіжній діяльності (наприклад, зустріч з представниками Junge Union Deutschlands), привітання зі святами тощо. SMM-спеціалісти цих сторінок всіляко намагаються зауважити, що у активістів молодіжних крил цих двох партій багато можливостей для саморозвитку та навчання. Попри значну кількість підписників та людей, які вподобали ці дві сторінки, їх публікації, як правило, набирають від 20 до 50 «лайків».

Сторінка молодіжного крила Радикальної партії Олега Ляшка регулярно оновлюється з 16 грудня 2016 року (тобто ще до реєстрації відповідної громадської організації) та має близько 1500 підписників. На сторінці публікуються заклики прийти на мітинги/пікети (наприклад, заклик підтримати акцію протесту щодо підвищення тарифів на газ), звіти про підтримані спортивні акції та «гуманітарну» допомогу молодіжного крила різним верствам населення. Анонсів та звітів з тренінгів та інших навчальних заходів для молоді майже немає. Крім того, регулярно робляться репости офіційних сторінок Олега Ляшка та Дмитра Лінька, а також публікуються інтерв'ю лідера Молодіжного крила Ігоря Белова, який часто слідом за старшими партійцями наголошує на необхідності забезпечення молоді робочими місцями. Пости, як правило, набирають по 30-40 «лайків». В цілому, комунікаційна стратегія молодіжного крила РПЛ майже повністю копіює комунікаційну стратегію самої партії, а його представники також іноді проводять епатажні акції по відношенню до своїх колег з інших припартійних ГО⁶¹.

У «Опозиційного Блоку» є дві активні сторінки з невеликою кількістю підписників – «Молодіжне крило т.о. п.п. «Опозиційний блок» в м. Полтава» та «Молодіжне крило т.о. п.п. «Опозиційний блок» в м. Кременчук», які перепощують світлини та інтерв'ю з Юрієм Бойком, Сергієм Ларініним та Сергієм Львовичкіним. Хоча ці інтерв'ю, як правило, мало стосуються молодіжної політики.

60 Тут і далі дані щодо Facebook станом на 1 листопада 2018 року.

61 Так, розголошу в соціальній мережі набув візит активістів молодіжки РПЛ до офісу «БПП», під час якого (за твердженням представників «Солідарної молоді») «радикали» розкидали цукерки по підлозі. З цього приводу в мережі здійнялась палка дискусія між активістами та політиками цих двох політичних сил.

Сторінка «Народного фронту молоді» існує з часів реєстрації самої ГО – березня 2015 року, однак, має всього лиш 347 підписників. Якщо в 2015 році сторінка робила акцент на інформацію про допомогу військовим, то в 2018 в основному публікувала звіти про деякі заходи (наприклад, організовані молодіжною екскурсії до Верховної Ради), поодинокі анонси лекцій та інформація про участь в проектах партисипаторного бюджету. Пости з'являються приблизно раз на місяць та збирають в середньому по 10 «лайків».

Молодіжне крило «Об'єднання «Самопоміч» веде активну сторінку в Facebook, на яку підписано близько 1000 осіб, з 23 лютого 2018. На сторінці окрім звітів про організовані для молоді тренінги та культурні заходи та перепостів зі сторінок лідера партії Андрія Садового та лідерки молодіжки Олени Сотник, також публікується багато інтерв'ю активістів, зокрема, на теми, чому їх цікавить політика, а також репости провокативних західних відеороликів, направлених на викоринення проблеми молодіжного абсентеїзму. Крім того, на сторінці можна наштовхнутися на «ціннісно-орієнтовані» пости про цілі розвитку тисячоліття, довіру і відповідальність в суспільстві. Особливістю сторінки молодіжного крила «Об'єднання «Самопоміч» є використання гендерно-чутливої лексики, молодіжного сленгу («крутезний», «хей», «гречкосійство» тощо) та нестандартних підходів залучення інтересу молоді до своєї діяльності (наприклад, заклики взяти участь в «хайпових» інтернет акціях, таких як флешмоб по обвалу рейтингу сторінки ФІФА в Facebook під час скандалу з гаслом «Слава Україні» на Чемпіонаті світу з футболу 2018). Серед основних меседжів сторінки – «молодь має об'єднуватись та вимагати від влади свого майбутнього»⁶².

Варто підкреслити, що всі перелічені партії як на офіційних сайтах (якщо такі наявні), так і в соціальних мережах молодіжних крил дуже мало користуються способами отримання зворотного зв'язку від своєї аудиторії – опитуваннями, голосуваннями, формами подачі пропозицій тощо, а, отже, формують комунікаційні стратегії без врахування реальних інтересів молоді. Оскільки формування соціальної ідентичності та поглядів молодих людей все більше залежить від їх діяльності та спілкування у соціальних мережах, ніж від сім'ї, колег по роботі чи навчанню, то Інтернет-взаємодія з молодими виборцями має відігравати провідну роль у комунікаційних стратегіях політичних партій. На разі ж комунікаційні стратегії молодіжних крил парламентських політичних партій (попри невеликі відмінності) здебільшого зводяться до висвітлення діяльності, направленої на саморозвиток «ядра» молодіжного крила ніж до переваг, які могли б отримувати молоді люди, приєднавшись до або підтримавши відповідну політичну силу.

62 Офіційна Facebook-сторінка Молодіжного крила «Об'єднання «Самопоміч», Facebook, доступ 20 листопада 2018, <https://www.facebook.com/MolodSamopomich/videos/350950805417718/?t=20>.

Висновки та рекомендації

Молодь була однією з рушійних сил становлення системи багатопартійності в Україні, та поступово її інтерес до політики став згасати, основною причиною чого стало погіршення соціально-економічних умов життя в державі. Навіть події Революції Гідності, які сприяли появі волонтерського руху та підвищенню залучення молоді до громадянської активності, не перетворили молодих людей на сумлінних виборців та активних політиків. Відповідальність за молодіжний абсентеїзм багато в чому лежить на політичних партіях та їх лідерах, які своєю поведінкою перетворюють в очах молодих людей політичну діяльність на фарс. До того ж, недопредставленість молоді у виборних та інших органах влади зменшує рівень довіри цієї категорії населення до державних інституцій в цілому.

Не повністю виконують свої функції і молодіжні крила партій, які після впровадження реформи політичного фінансування розпочали власну «епоху Ренесансу». Зокрема, молодіжні крила партій не мають чітких комунікаційних стратегій та мало використовують способи зворотного зв'язку з молодими виборцями. Одночасно з тим, в країні, де майже кожний третій виборець відноситься до категорії молодих людей, а в суспільстві існує сталий попит на нові обличчя в політиці, партії мали б більш системно залучати молодь до активної політичної діяльності через свої молодіжні крила. Для того, щоб останні виконували функції кооптації нових еліт та стимулювання молодих виборців голосувати, партіям потрібно, в першу чергу:

- надати своїм молодіжним організаціям більший рівень автономії, зокрема, надати можливість представникам молодіжних крил без остраху висловлювати своє бачення реформ та політики та дослуховуватись до нього. Гарним прикладом такого підходу може слугувати Швейцарія, де партії значно менш ієрархічні і пропонують значний рівень незалежності своїм молодіжним крилам. Як наслідок, пов'язані з партіями молодіжні організації не є настільки «інтегрованими [в партії] чи відполірованими як сталі партійні групи»⁶³ і можуть ініціювати політичні дискусії на всіх державних рівнях. Наприклад, у березні 2012 року «Молоді радикали» ініціювали проведення національного референдуму щодо книжного ціноутворення, в ході якого виборці підтримали позицію молодіжного крила, а «Молоді соціалісти» у листопаді 2013 року запропонували встановити обмеження щодо рівня зарплат державних керівників (ідея не була підтримана виборцями). Можна навести багато інших прикладів успішних та не дуже референдумів, але набагато важливіше, що молоді люди в Швейцарії мають автономію висловлювати свої погляди на політику та державне управління, а також можливість ініціювати зміни.

63 К. Раафлауб, «Молодіжні крила підносять політиків до нових висот», *SWI*, доступ 11 липня 2014, https://www.swissinfo.ch/eng/politics/the-young-ones_youth-wings-carry-politicians-to-greater-heights/40493614.

- надати можливість брати участь у прийнятті певних рішень щодо розвитку партій та стратегій комунікації із виборцями, в тому числі і молодими, шляхом резервування певної кількості місць в керівних органах партій для представників молодіжних крил або шляхом проведення щомісячних/щоквартальних координаційних зустрічей між керівництвом партій та партійною молоддю, як це часто роблять політичні партії у Німеччині, зокрема і «Християнсько-демократичний союз», очолюваний Федеральним канцлером Німеччини Ангелою Меркель. Активісти «Молодого союзу Німеччини» – спільної молодіжної організації «Християнсько-демократичного союзу» та «Християнсько-соціалістичного союзу» – входять до партійних лав як на регіональному, так і на центральному рівнях та працюють в міських радах та парламентах федеральних земель, а голови регіональних підрозділів молодіжної організації беруть участь в роботі Президіумів партій⁶⁴.
- створити умови відносної фінансової незалежності, зокрема, закріпити мінімальні обсяги щомісячного фінансування молодіжних крил, які могли б витратитися на проекти та заходи, дозволені в межах їх статутної діяльності, без додаткового затвердження з боку материнської організації. Хоча проблема залежності молодіжних крил від фінансів материнської партії широко розповсюджена у всьому світі, деякі країни частково вирішили її шляхом введення державної підтримки не лише для самих політичних партій, а й для молодіжних організацій політичних партій. Наприклад, Міністерство освіти та культури Фінляндії надає значну грошову підтримку багатьом молодіжним організаціям, у тому числі й тим, що пов'язані з політикою, якщо вони відповідають вимогам Закону про молодь⁶⁵.
- залучати представників молодіжних крил до формування програм політичних партій, зокрема, в частині визначення пріоритетних потреб та інтересів молоді, з подальшим їх забезпеченням в діяльності політичних партій, як це робиться у Фінляндії. Представники молодіжних крил політичних партій виступають експертами з питань молоді та адвокатують за прийняття певних рішень партіями. Наприклад, «Соціал-демократична молодь» наполягла на зміні положення про підтримку тимчасових трудових контрактів на положення про підтримку сталого працевлаштування під час підготовки виборчої програми Соціал-демократичної партії, а молодіжне крило Шведської народної партії виступило за реформу системи декретних відпусток та дозвіл отримувати батьківські права гей-парам, що було включено в програму партії⁶⁶.
- добровільно запровадити партійну молодіжну квоту. В той час як найбільш ефективними квотами для підвищення рівня представництва молоді в законодавчих

64 Є. Тейзе, «Марко Вандервітц: молоді люди можуть реалізувати себе у політиці», *DW*, доступ 20 серпня 2007, <https://p.dw.com/p/BWI8>.

65 Молодіжна політика у Фінляндії 2017 (Європейська комісія, 2017): 76, <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/sites/youthwiki/files/gdlfinland.pdf>.

66 М. Фальк, «Припартійні молодіжні організації: посилюючи голос молоді в політиці. Фінський досвід» (Міністерство закордонних справ Фінляндії, 2012): 12.

органах країн є резервування місць та законодавчі квоти, квоти, добровільно запроваджені партіями, також можуть зменшувати бар'єри з потрапляння молодих людей у політику. Так, для прикладу, в Парламенті Швеції, де партії включають в свої списки 25% молодих людей, 12.3% депутатів належать до вікової категорії до 30 років та 34.1% – до вікової категорії до 40 років⁶⁷. В українських реаліях – заради збільшення рівня представництва молоді, а також заради її додаткової мотивації – було б доцільним запровадити подвійну добровільну молодіжну квоту, яка б передбачала не лише номінацію певного відсотка молодих кандидатів у виборчому списку, а також і послідовність їх номінації, тобто кожний третій/п'ятий/десятий/тощо кандидат у списку мав би відноситися до категорії молодих людей. Відбір кандидатів на дані позиції мав би відбуватися на прозорій конкурентній основі, а не за принципом родинних зв'язків чи «кумівства».

- більш активно співпрацювати з програмами МТД щодо підготовки та розбудови потенціалу активістів молодіжних крил політичних партій. Останнє видається особливо важливим, враховуючи, що сучасні дослідження «дозволяють припустити, що молодіжні крила не надто ефективно виконують функцію залучення нових прихильників, оскільки більшість активних членів молодіжних крил не мають необхідних знань та навичок»⁶⁸. Крім того, це також легко зробити для політичних партій, оскільки міжнародні донори часто шукають співпраці у цій галузі.

Без здійснення відповідних кроків назустріч молодим людям з боку партійного керівництва – велика кількість громадян залишиться недопредставленими у виборних органах країни, що негативно впливатиме на рівень розвитку демократії та довіри до держави в цілому. Крім того, в країні буде продовжуватись тенденція абсентеїзму на виборах та падіння інтересу до політичного життя вже не тільки з боку молодих людей, але й дорослих, чий голос у свій час «не почули» політичні партії.

67 Участь молоді в національних парламентах (Inter-Parliamentary Union, 2016):17.

68 С. Раїнсфорд, «Політичні партії мають краще інтегрувати молодих членів та надавати їм можливість впливати на політику», *Democratic Audit*, доступ 11 липня 2014, <http://www.democraticaudit.com/2014/07/11/political-parties-need-to-better-integrate-young-members-and-give-them-the-chance-to-influence-policy/>.

The Eastern European Centre for Multiparty Democracy (EECMD) is a democracy assistance organization, which aims to strengthen democratic systems in the Eastern European area. EECMD supports the institutional development of political parties of Ukraine, provides political education to democracy activists and political leaders and supports informed political dialogue for the strengthening of Ukrainian political system. Apart from Ukraine, EECMD works in Georgia, Armenia, Moldova and Kyrgyzstan.

This paper was published with the support of the Netherlands Institute for Multiparty Democracy.

Netherlands Institute for
Multiparty Democracy

The Netherlands Institute for Multiparty Democracy (NIMD) was established in 2000 and works to promote peaceful, just and inclusive politics worldwide.

Anna Denis, PhD in Philosophy, an independent researcher and a co-author of textbooks on the political thought. Anna Denis has experience in teaching and training on matters related to the democratic governance, collaborates with various international organizations, namely with IFES, GIZ, EECMD and other. Research interests include electoral processes, political parties and multicultural policies.

The opinions expressed in this paper belong to their author and do not necessarily represent the views of the EECMD or NIMD

The Role of Parties' Youth Wings Regarding Engagement of Youth in the Political Life of Ukraine

Anna Denis

Contents

Introduction	36
Section 1. The role of youth in the multi-party system formation in Ukraine	37
Section 2. The main factors which influenced young people's interest in politics after 2014	41
Section 3. Organizational structure of political parties: peculiar features and the role of youth wings	45
Section 4. Reform of political funding and youth wings of political parties: increasing the level of youth participation in the political life of the country	52
Section 5. Young people as voters: the political parties' programs and major ways of interaction with young people	55
Conclusions and recommendations	59

Introduction

Young people are a driving force of multiple transformational processes occurring in the world. Due to activity, creative power, non-conformity and other features inherent in young people, states can afford to update the outdated social practices and forms of social coexistence. However, this requires that officials hear the “voice of youth” and the youth have an opportunity to influence decision-making processes in the state through active participation in the political life of the country.

Since independent Ukraine is a relatively new state on the map of Europe, and the processes of its state-building have been rapid and violent, studying the impact the young generation of Ukraine have exercised on the establishment of democracy is of significant interest. Given this, the purpose of the present study is to analyze the participation of young people in the political life of independent Ukraine and the role of the youth wings of political parties in activating young voters.

The given analytical work consists of the introduction, 5 sections – the research of the youth’s role in the multiparty system formation in Ukraine and of the organizational structure of youth wings of the political parties, whose factions were formed in the Verkhovna Rada of the 8th convocation, as well as the impact of the political funding reform on their development, reasons for the decline in the interest in politics among young people and main ways of interaction between political parties and young voters – and the recommendations for greater involvement of young people into the current political processes in Ukraine. The study is based on historical and comparative methods, analysis of documents, resources and statistical data as well as on the method of semi-structured interview of experts, activists of youth wings and representatives of political parties of Ukraine.

Section 1

The role of youth in the multi-party system formation in Ukraine

The multi-party system in Ukraine began to take shape several years before the declaration of independence. It was the reaction of the USSR citizens to the economic stagnation, “doublethink” inherent to the Soviet society and suppression of such vital problems as the Chernobyl disaster. The intellectuals and scientists started to actively associate in civic organizations and unions in order to defend their interests, and their activities tended to become more politicized (unauthorized rallies, “open letters” and demands for the authorities). As a result of the young people’s activity, which had been previously guided by the Communist party through mandatory participation in the organizations of Pioneers, October Children, Komsomol, there appeared non-governmental youth organizations, which according to experts, often acted “on the brink of collapse” – Lviv Tovarystvo Leva established in October 1987, Ukrainian Club “Spadshchyna”, Student Association “Hromada”¹. Later, many members of these associations played an important role during the student protest campaign “Revolution on Granite” in 1990, and joined the ranks of political parties after the abolition of Article 6 of the Constitution of the USSR, which proclaimed the Communist Party of the Soviet Union “the leading and guiding force of the Soviet society and the nucleus of its political system”².

At the dawn of the Ukrainian Independence, the leaders of political parties were interested in the socio-political activity, dedication and ideas of young people, as the creation of political parties occurred through self-organizing “from below”, when party groups emerged as informal associations initiated by activists³. On their path from informal associations to officially registered political organizations, parties sought to mutually benefit from the loyalty and ideas of young people, in return, providing them with

- 1 M. Koropatnyk, “The development of political parties in the independent Ukraine (1991–2011)”, *Sivrianskyi litopys: the All-Ukrainian scientific journal*, no 3–4 (2012): 134–45, <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39738/16-Koropatnyk.pdf?sequence=1>.
- 2 The Constitution (the Ukrainian Soviet Socialist Republic), no. 888-09, section 1 article 6 (1978), <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/888-09/ed19780420>.
- 3 Ye. Afonin, *Political parties as the subject of shaping the political and management elite in conditions of political modernization: textbook* (Kyiv: Parlamentske vyd-vo, 2008): 107.

opportunities for self-realization. The adoption of the Law "On Public Associations" in 1992, which formalized the possibility of establishing political parties and public (civic) organizations for young people starting from the age of 18, youth and children's organizations – starting from the age of 15, further increased the level of youth involvement in social and political processes, turning some young people from ordinary members of political parties and non-governmental organizations into their founders and leaders.

After a while (from the mid90s), there was a noticeable decline in the socio-political activity of young people caused by the spread of a new way of establishing political parties, namely, building of organizations "from above" by using the resources accumulated on the non-partisan basis, such as the political potential and organizational capabilities of the party founders. Under this approach, the issue of powers distribution was solved based on preliminary agreements between potential leaders⁴ without considering the interests of both youth of the party and youth in general. Under such circumstances, the romantic revolutionary mood and ardent desire to change the world inherent in young people, not only became unnecessary for party-building but could even prevent party leaders to achieve their personal goals.

The spread of the described type of establishing political parties actually meant "conservation" of relations within the existing political elite and transformation of parties from institutions of "mediation between social groups (for example, classes, ethnic or religious groups) and decision-making that takes place within the framework of the state power structure"⁵ into "political holdings". Thus, according to the researchers of the Ilko Kucheriv Fund "Democratic Initiatives", "in order to defend their interests in the legislature, more or less powerful financial and economic groups formed relevant parties or factions in the Parliament, established or bought the mass media to influence the population, increased the circle of "their people" in the executive and judiciary powers"⁶. Under such circumstances, it became increasingly difficult for young people to get into such "political holdings", and the role of activists of youth wings of political parties (which, as a rule, were registered as public associations) was very limited and actually reduced to participation in the "mob scenes" at the protocol events of political parties and their leaders. This resulted in the fact that even politicians began to call representatives of youth wings of parties "Pokémons", thereby reducing the importance of their participation in the decision-making process⁷.

In addition, the adoption of a separate law on political parties in 2001 actually made it impossible for independent youth representatives to establish new political parties due

4 Ibid.

5 Yu. Shveda, *The theory of political parties and party systems* (Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka, 2003), 16.

6 T. Kuzio, "Impediments to the Emergence of Political Parties in Ukraine", *Politics* 34, no. 4 (2015): 317-19.

7 Ye. Stadnyi, Review "The Next Generation in Russia, Ukraine and Azerbaijan: Youth, Politics, Identity and Change" by Nadia Dyuk, *Ideology and Politics*, no. 1 (3) (2013): 17.

to the stricter requirements for the registration of political organizations. Comparatively, if, in 1992, it was necessary to collect at least 1,000 signatures of citizens to register a political party, since 2001 the decision to create a political party must be supported by signatures of at least 10,000 citizens of Ukraine having the right to vote, collected in at least 2/3 of the districts of 2/3 of the oblasts of Ukraine⁸.

It is worth mentioning that an “inflow of young blood” on the electoral lists of political parties took place before the 2014 elections to obtain the votes of young people who proved to be one of the driving forces of the Revolution of Dignity. Thus, all the political parties that entered the Parliament in 2014 had included candidates under 35 into their electoral lists (Table 1). The champion of this process turned out to be the Radical Party of Oleh Liashko which nominated almost half of the list with the candidates under 35 (104 out of 223, 46,6%). At the same time, only 6 young candidates out of 104 could enter the Parliament through the party's electoral list which constituted 5,7% of all nominated young candidates by the party.

Although there were only 61 registered candidates in the electoral list of the “Samo-pomich” Union Party, 24 of them referred to the category of “young people” (39,3% of the party's list). 37,5% of all young candidates nominated by the party entered the Parliament (9 people) which is the highest percentage among the current parliamentarian parties. The People's Front Party holds the third place in nomination of the young candidates – 75 people per total 225 places in the list (33,3%). 14 young candidates obtained a seat in the Parliament through the party's electoral list which constituted 18,6% of all nominated young candidates by the party.

The Opposition Bloc submitted a list of the candidates that consisted of 191 people on the Election Day. 58 out of 191 were candidates under the age of 35 (30,3%), only 2 of whom were able to join the legislature body (3,4% of all nominated young candidates by the party). The “Petro Poroshenko Bloc” nominated 52 young people out of 200 candidates in the electoral list (26%). 7 (13,4% of all nominated young candidates) entered the Parliament. The All-Ukrainian Union “Batkivshyna” included the least percentage of the young candidates into its electoral list – 20,6% (46 out of 223) and only 5 young people (10,8% of all nominated young candidates) entered the Parliament. As the “Batkivshyna” was the only party that had an active youth wing on the Election Day 2014, the fact that the party nominated the least number of young candidates and only the Head of the NGO “Batkivshyna Moloda” was placed in an electable part of the list, indirectly says a lot regarding the attitude of the political party towards young political activists.

In general, political parties being aware of their political ratings on the eve of the Parliamentarian Elections 2014 tended to put young candidates not in the electable part of their lists. And candidates under 35 yet included in the beginning of the lists usu-

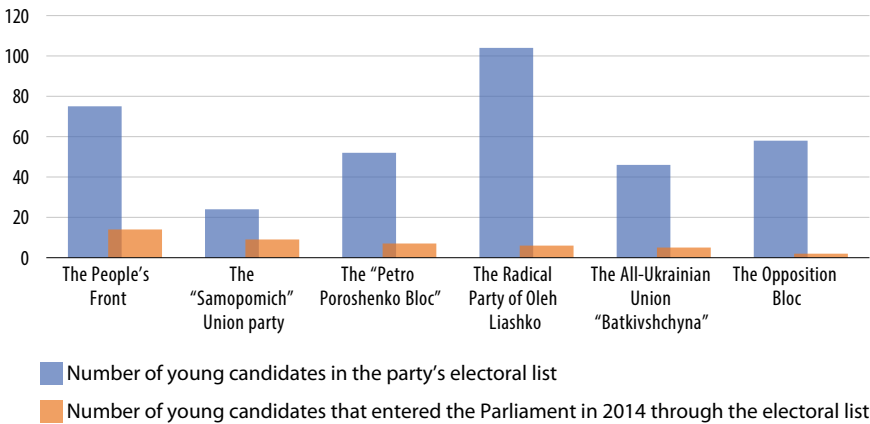
8 The Law “On Political Parties in Ukraine”(Ukraine), no. 2365-III, Section II Article 10 (2001), <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.

ally were not the professional young politicians (for example, active on behalf of the political party at the regional level) but well-known media “faces” or ATO volunteers who could (as parties’ leadership seemed to believe) attract young voters. However, why such an “inflow” strategy did not prove to be an effective way for the activation of young voters in Ukraine will be shown in Section 2.

Table 1⁹

Party Name	Total number of candidates in the party's electoral list on the Election Day 2014	Total number of young candidates in the party's electoral list on the Election Day 2014	Number of young candidates that entered the Parliament in 2014 through the electoral list
The Opposition Bloc	191	58	2
The People's Front	225	75	14
The “Samopomich” Union party	61	24	9
The “Petro Poroshenko Bloc”	200	52	7
The All-Ukrainian Union “Batkivshchyna”	223	46	5
The Radical Party of Oleh Liashko	223	104	6

Chart 1. Ratio of young candidates nominated by the parties and young politicians who obtained seats in the Parliament through the party list.

9 “Information on registration of electoral lists of candidates”, *Central Election Commission*, accessed October 14, 2018, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp400?PT001F01=910>.

Section 2

The main factors which influenced young people's interest in politics after 2014

Bursts of political and social activity of young people occur when society is experiencing deep political and socio-economic crises, whereas socio-political and economic stability causes political absenteeism in the elections and reduced interest in politics in general. Over the period of Ukraine being independent, young people were a driving force of transformation processes during two political crises that resulted in the Orange Revolution and Revolution of Dignity. The sad events of the latter encouraged a large number of young people to join volunteer work and get involved into solving numerous social problems, such as: improvement of places of joint residence, support for internally displaced persons, treatment and provision of ATO soldiers¹⁰.

However, the young people who proved themselves in the public field in 2014, refused to actively participate in the electoral processes. Comparatively, on the day of voting during the 2004 presidential run-off election (by the court decision) after the events of the Orange Revolution 71% of young people came to the polling stations¹¹, whereas in 2014, 44% of citizens aged from 18 to 29 gave their vote for the President¹². At the off-year election of people's deputies in 2014, which followed the presidential election six months later, young people constituted the least active group of voters – only one out of three citizens aged from 18 to 24¹³ came to the polling stations. In addition to the reduction in the turnout of young voters, we can also note a low involvement of young people in other forms of political activity, in particular, participation as candidates in elections. Thus, at the beginning of 2018, the Verkhovna Rada of the VIII convocation consisted of only 21 deputies belonging to the age group of young people, with no dep-

10 M. Yenin, V.Serbulov "The report based on the results of the moderated group discussions on the topic «Value orientations, problems and expectations of the youth”, Kyiv: YMCA of Ukraine, 2017, <https://ymca-lviv.org/news/one-millione-voices-2/>.

11 "The latest presidential election proved low political activity of youth", *Rasumkov Center*, last modified June 10, 2014, http://old.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=4840.

12 "The latest presidential election proved low political activity of youth", *Rasumkov Center*, last modified June 10, 2014, http://old.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=4840.

13 V. Kotsur, "Ukraine: Youth in the modern Ukrainian politics", *ONG CNRJ*, accessed April 2, 2018, <http://cnrj.org/україна-молоді-в-українській-політиці/>.

uties younger than 27¹⁴. Numerous sociological studies carried out after 2014 also show an extremely low level of involvement of young people in such political activities as work/volunteering in political parties, participation in demonstrations, signing of political demands, e-petitions¹⁵.

In addition to their own motives, upbringing, temperament and other factors, a number of macro-factors affect the political activity of young people, in particular the socio-economic and moral-political situation in the state, as well as the nature of the political regime in the country in the context of access to political processes and possibility for young people to influence decision-making in the state. Since young people make up one of the least protected and least competitive categories on the labor market in the Ukrainian society¹⁶, the socio-economic situation in the state is one of the most important factors of influence that regulate the level of involvement and interest of young people in politics. Given that from 2013 to 2015, the unemployment rate of the laboring population in the country increased by 2%¹⁷ and was at 9.5%, and the national currency hryvnia devalued against the dollar 3 times as low, the level of welfare of young people in Ukraine fell sharply, and they were forced to apply all their "creative energy" to meet their material and living needs. Political activity receded into the background, and the majority of today's youth started to associate the transformation of the Ukrainian society and processes of the Ukrainian state-building, first of all, with radical changes in the economic model of society and construction of social rule of law¹⁸. This statement is supported by the results of the sociological survey "Youth of Ukraine-2015", which was conducted a year after the Euromaidan commissioned by the Ministry of Youth and Sports of Ukraine and funded by the UN agencies in Ukraine. Thus, determining the three main priorities in their lives at the time of the survey, the largest number of respondents (48%) stated the priorities associated with the birth and upbringing of children, 44% – the priorities associated with work (search and/or achievement of certain results), 36% – earning/receiving enough money¹⁹.

14 A. Holub, "Youth without politics. What mood prevails among the new generation of Ukrainians", *Tyzhden*, January 27, 2018, <https://tyzhden.ua/Society/208471>. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_deputat_list/.

15 "The all-Ukrainian survey "Youth of Ukraine 2017" (Kyiv: Center "New Europe", Friedrich Ebert Fund, GfK Ukraine, 2017): 140, accessed April 2, 2018, <http://neweurope.org.ua/analytics/ukrayinske-pokolinnya-z-tsinnosti-ta-oriyentyry/>.

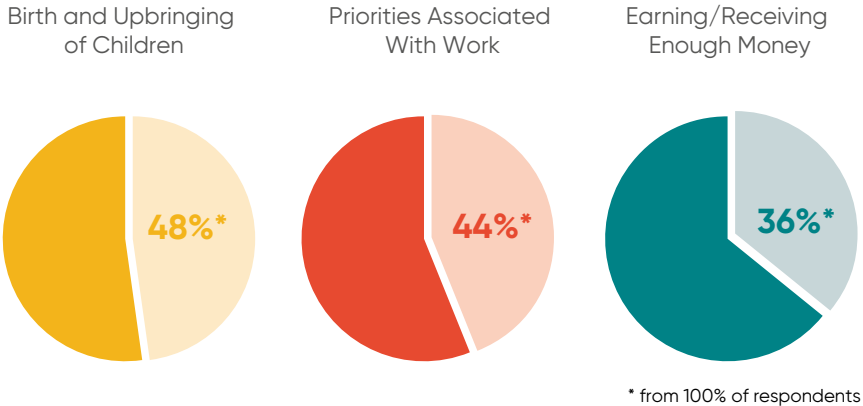
16 K. Mazepa, "The mechanisms of state regulation of the process of social integration of high school graduates in the labor market of Ukraine", *Scientific works. State Administration* 214, vol. 226: 82-7.

17 "The main indices of the labor market", *State Statistics Service of Ukraine*, accessed April 2, 2018, http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/tp/ean/ean_u/osp_rik_b_07u.htm.

18 O. Karetna "Political activity of youth as a premise for social and political transformation in Ukraine", *Actual problems of politics: collection of scientific works*, ed. S. V. Kivalov (Odesa : National university "Odesa Law Academy": South Ukrainian Center for Gender Problems, issue 44, 2012), 254–65.

19 The analysis of the the results of the survey "Youth of Ukraine-2015". GfK Ukraine, The Ministry of Youth and Sports of Ukraine, United Nations Population Fund (UNFPA), United Nations Development Program (UNDP), United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF), United Nations Volunteers (UNV) and UN Resident Coordinator Office (RCO), (UN in Ukraine, 2015): 30, http://www.un.org.ua/images/documents/3685/Molod_Ukraine.pdf.

Chart 2. Three Main Priorities in the Lives of Youth According to the Sociological Survey "Youth of Ukraine-2015

Answering to a similar question about the most important life values three years later during the all-Ukrainian survey "Youth of Ukraine 2017", the majority of young people chose "economic well-being" as the first most important value, "employment" as the second in importance, and "security" as the third one²⁰. Since the economic situation in the country has not changed essentially, it is not surprising that such a value as "democracy" was chosen on a residual basis, and 41% of young people declared their complete unwillingness to participate in political processes (26% replied they would rather not participate in political activities). Unfortunately, as long as the standard of living of young people remains below average or low, only 10% of the Ukrainian youth will be interested in politics²¹.

The moral and political "climate" in the state has a great influence on the interest and involvement of young people in politics. The failure of politicians to keep their promises and slowdown (sometimes even obstruction) of the introduction of reforms critical for society led to a sharp drop in the level of young people's trust to both political leaders (in 2017, 49% of young people did not trust them and 27% would rather not trust them) and such political institutions as parties (43% do not trust them and 23% would rather not trust them)²². Among young people, politics is increasingly associated with such negative realities of Ukraine as nepotism, corruption, caste system of the ruling

20 "The all-Ukrainian survey "Youth of Ukraine 2017" (Kyiv: Center "New Europe", Friedrich Ebert Fund, GfK Ukraine, 2017), 140, accessed April 2, 2018, <http://neweurope.org.ua/analytics/ukrayinske-pokolinnya-z-tsinnosti-ta-oriyentyry/>.

21 Ibid.

22 Ibid.

groups²³, etc. Under such conditions, for a large number of young people political activity seems to be something “dirty and shameful” – the activity they are ashamed to be engaged in.

In addition, despite the fact that in Ukraine the prevailing type of the power legitimacy is charismatic, of the leadership is irrational, of the voters is emotional and irrational²⁴, Ukrainian politicians frequently act in an outrageous manner (fighting in the Parliament, slapping faces live, kissing cattle as a sign of support for the peasantry, throwing flowers in the face of officials, pouring water on colleagues, scamming «shame», etc.) and use abusive language towards their political opponents. Due to such methods used by politicians to maintain their popularity, many young people view political news and comments as “some entertaining information rather than an important element of political culture”²⁵. In particular, this is confirmed by the fact that “among voters under the age of 30, the greatest support is given to the party “Servant of the people”²⁶ – the party registered in March, 2016 by the leaders of the comic show “Kvartal 95”, which, as of 1 October, 2018 had filed to the National Agency on Corruption Prevention empty reports on property, income, expenses and financial obligations.

Despite a low level of interest in politics in general, 40% of young people would like to be able to have their voice in politics²⁷. This is confirmed by the fact that some participants of focus groups of the all-Ukrainian survey “Value orientations, problems and expectations of young people” still expressed a desire to fulfil themselves in the political field. However, “awareness of the lack of funds and mechanisms of influence on social and political life causes disappointment at not being able to change something in their own country, apolitical attitudes and behavior among young people”²⁸, that is, politics often seems to be something unattainable, closed and unregarded to young people.

23 The report based on the results of the moderated group discussions on the topic «Value orientations, problems and expectations of the youth” / YMCA of Ukraine supported by the Ministry of Youth and Sports of Ukraine, 2017. Available at: <https://ymca-lviv.org/news/one-millione-voices-2/>.

24 “Political parties as the subject of shaping the political and management elite in conditions of political modernization: textbook. National Academy of State Administration under the President of Ukraine, Ukrainian Social Innovation Society”, ed. E. Afonin et al. (Kyiv: Parlamentske vyd-vo, 2008), 106.

25 V. Kotsur, “Ukraine: Youth in the modern Ukrainian politics”, *ONG CNRJ*, April 2, 2018, <http://cnrj.org/україна-молоді-в-українській-політиці/>.

26 Ilko Kucheriv “Half a year before the elections: candidates and parties ratings, selection motivation, people’s expectations Democratic Initiatives Foundation”, *Razumkov Center*, accessed April 2, 2018, <https://dif.org.ua/article/za-pivroku-do-vivoriv-reytingi-kandidativ-i-partiy-motivatsii-viborurochikuvannya-gromadyan>.

27 “The all-Ukrainian survey “Youth of Ukraine 2017” (Kyiv: Center “New Europe”, Friedrich Ebert Fund, GfK Ukraine, 2017), 140, accessed April 2, 2018, <http://neweurope.org.ua/analytics/ukrayinskepokolinnya-z-tsinnosti-ta-oriyentyru/>.

28 “The report based on the results of the moderated group discussions on the topic «Value orientations, problems and expectations of the youth”, *YMCA of Ukraine supported by the Ministry of Youth and Sports of Ukraine*, accessed May 12, 2017, <https://ymca-lviv.org/news/one-millione-voices-2/>.

Section 3

Organizational structure of political parties: peculiar features and the role of youth wings

In Ukraine, each political party registered in accordance with the applicable law has a formalized organizational structure enshrined in the statute and regulations of the respective party. The organizational structure consists, as a rule, of the central bodies of the party, regional and local organizations and primary cells of the political force “in the field”, and as a rule, the central bodies of the political parties do not count many young politicians. E.g., as of November 1, 2018, there is not a single politician under the age of 35 represented among 53 members of the Political Council of the All-Ukrainian Union “Batkivshchyna”. Although the current Head of the political party youth wing “Batkivshchyna Moloda” is included in the party’s governing body, this politician has already passed “the youth threshold” several years before. The same situation is with the “Opposition Bloc” Party that adopted a new statute in May 2016 and elected new members to the party’s Executive Committee – all over 35, with the “People’s Front” Party and with the “Samopomich” Union which Political Councils do not consist of any young people. There is only one young member in the Political Council of the Radical Party of Oleh Lyashko, however, this politician is also elected to the Presidium of the Political Council. Meanwhile, there are 7 young politicians (2 of which, however, have already turned 35 in 2018) among 41 members of the Central Council of the “Bloc Petro Poroshenko “Solidarnist” Party.

In addition, the organizational structure of the parties should include their youth wings; however, in the existing statutes²⁹ of parliamentary political parties there is no mention of separate structural units that would be committed to work with young people. Instead of this, parties follow the provisions of Article 12 of the Law of Ukraine “On Political Parties in Ukraine”³⁰, which, among other things, enshrines the right of parties “to ideologically, organizationally and financially support youth, women’s and other associations of citizens, to provide assistance in their creation”, actively establishing

29 Hereinafter parliamentary parties mean political parties whose factions were formed in the Verkhovna Rada of the 8th convocation.

30 The Law “On Political Parties in Ukraine”(Ukraine), no. 2365-III, Section II Article 10 (2001), <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.

“affiliated” civic organizations focused on work with young people. Since there is no definition of the youth wing in the above-mentioned Law, further it will be understood, regardless of its legal form, as “an organization built into the party structure, autonomous or independent of a political party, working in partnership with a political party, and established to support a political party ... on the part of members or supporters of a political party who belong to the youth by their age”³¹.

Chart 3. Number of Young Politicians in the Party's Governing Bodies

Seeking to attract young generation into the ranks of their supporters, political parties in Ukraine choose one of the three ways to group young people beside:

- the first and most common way to spread their influence on young generation is to create and support the activities of youth civic organizations under their brands;
- the second way is to set up separate units for work with young people within the structures of parties;
- the third one is to attract young people to work in the main structural units of the party on the basis of their competencies rather than age³².

Thus, as of November 2018, four of the six parliamentary political parties support the activities of party youth social groups under their own brands. The All-Ukrainian Union “Batkivshchyna” (“Fatherland”) was the first to set up a youth organization “Batkivshchyna Moloda”, which has been working since 2007 (the date of registration of civic association as a legal entity – 24 June, 2009). “Batkivshchyna Moloda” is an all-Ukrainian youth organization with an extensive network throughout Ukraine (123 separate units, according to the Register of Public Associations). The official Facebook page of the organization declares that “members of the youth organization and the party

31 R. Savranskyi, “The patterns of classification of the partisan youth organizations in Europe”. *Investment: practice and experience*, no 9 (2017): 114.

32 O. Korniiievskiyi, V. Yakushyk, “Youth movement and political associations in the modern Ukraine”, ed. M. Holovatyi, V. Yakushyk (Kyiv: Kyivske bratstvo, 2017): 57.

share the common political ideology of centrism, many of them are also members of the All-Ukrainian Union “Batkivshchyna”³³. The All-Ukrainian Youth Civic Organization “Batkivshchyna Moloda” is a member of the Youth Organization of the European People’s Party (YEPP), which brings together 57 Centre-Right youth political organizations from 39 European countries. The organization carries out different activities, including political education and patriotic education.

The next “oldest” is the youth wing of the political party “Narodnyi Front” (“People’s Front”), whose civic organization “Narodnyi Front Molodi” (“People’s Front of Youth”) was founded in March, 2015. It has no status of an all-Ukrainian (and youth organization), which indirectly proves a centralized nature of management and decision-making in the organization. On the other hand, the Organization’s Charter provides for the establishment of separate units all over Ukraine. Among the activities declared by the organization there is patriotic education, education, economy, culture and art, science and technology, and, what is remarkable – the environment. At the same time, most of the events reported by the organization on the website and the official Facebook page are related to the assistance provided by the organization members to Ukrainian military men. The probable reason for this is the previous experience and volunteer activities of the majority of the organization’s leaders³⁴.

The youth wings of the Radical party of Oleg Liashko and the political party “Petro Poroshenko Bloc” have existed for a little more than a year. Thus, the youth wing of the Radical party was registered as a civic organization in March, 2017. Among the founders there are 5 people – all of them were the students of the Vadim Hetman Kyiv National Economic University. The first all-Ukrainian Congress of the organization took place in December, 2017³⁵. The organization does not have any regional units, which indirectly proves a centralized nature of management and decision-making. The activities of the organization are massively covered in the media, and reports on the events are published on the official Facebook page.

The civic organization “Solidarna Molod” is the youth wing of the “Petro Poroshenko Bloc” officially registered in October, 2017, which has the Board of Administration, Audit Commission and 18 separate regional units. Until October, 2018, there was also a separate unit in the city of Kyiv, however, according to the Register of Public Associations, the decision to close it down was made on October 16, 2018³⁶. Among the activities declared to be performed by the organization there is project and international work,

33 Official Facebook page of the UYPO “Batkivshchyna Moloda”, Facebook, November 20, 2018, <https://www.facebook.com/BatkivshchynaMoloda/>.

34 Official website of the PO “Popular Front of Youth”, accessed November 20, 2018, <http://mfront.org.ua/>.

35 “The youth wing of the Radical Party gathered at the First All-Ukrainian Congress”, *Chernivetskyi promin*, accessed December 14, 2017, <http://promin.cv.ua/2017/12/14/molodizhne-kryloradykalnoi-partii-zibralosia-na-pershyyi-vseukrainskyi-zizd.html>.

36 “The data of the Register of Public Associations”, accessed November 20, 2018, <http://rgo.informjust.ua/home/refunioncellst/KUORKHGaUS-36fFXEQbhhw==>.

development of draft laws, communication with public authorities and local self-government, development of the regional network, communication with civic organizations and the student environment, media and PR. "Solidarna Molod" actively cooperates with international technical assistance programs, organizes meetings with Western youth organizations (for example, with the youth organization of CDU) and is a member of the National Youth Council of Ukraine.

Non-parliamentary parties, which declare their desire to participate in the election race in 2019, for example, the political party "Za zhyttia"³⁷, the All-Ukrainian Union "Svoboda"³⁸, "Syla Lyudey"³⁹ and others, are also actively engaged in the creation of the youth wings. Among the youth wings of non-parliamentary political parties it is worth noting the youth organization of the "Democratic Alliance" party, which is even difficult to call "partisan", since All-Ukrainian Youth Organization "Youth of the Democratic Alliance" was founded under the name "Christian-Democratic Youth of Ukraine" in far 1996, while the party was registered in 2011. The organization has a youth orientation and all-Ukrainian status. On the official page of the NGO it is stated that the organization "is structured on a regional principle with the oblast, city and lower level branches, and on a hierarchical principle where the Congress, the Council and the Board have the consecutive order of power"⁴⁰. It is also interesting that the charter of the organization indicates as one of the first tasks "the spread of ideas of Christian democracy in society"⁴¹. In 2012, NGO "Democratic Alliance of Youth" and the political party "Democratic Alliance" signed an agreement on joint actions, which obliges the party to promote and provide comprehensive support to the NGO, to ensure that NGO's positions are taken into account in political decisions and actions, to create opportunities for open dialogue and interaction of party bodies with representatives of the organization and ensure the corresponding representation of NGO's youth at the level of party's governing bodies, electoral lists and authorities. The civic organization "Democratic Alliance of Youth" is a member of the Robert Schumann Institute, the youth organisation of the European People's Party (YEPP) and the Democratic Youth Community of Europe (DEMYC).

37 "The youth wing of "ZA ZHYTTIA" was set up in Kirovohrad", *Official website of the political party "ZA ZHYTTIA"*, accessed July 24, 2018, <http://zagittya.com.ua/news/na-kirovogradshini-stvorili-molodizhne-krilo-za-zh.html>.

38 Official website of UU "Svoboda", accessed November 20, 2018, <https://svoboda.org.ua/news/nativano-frankivshyni-rozpochalas-studentska-mobilizatsijna-kampaniya-ty-ukrayinets-patriot-natsionalist/82222/>.

39 Official website of the "Syla Lyudey" political party, accessed October 12, 2018, <https://sylalyudey.org/news/rozbudova-molodizhnogo-krila-sili-lyudej-trivaye/>.

40 Official website of the NGO "Democratic Alliance of Youth", accessed October 12, 2018, <http://molod-da.org/aboutus/#>.

41 The Charter of the NGO "Democratic Alliance of Youth" (Kyiv, 2011): 10, accessed October 16, 2018, <https://docs.google.com/viewer?url=http://molod-da.org/downloads/1.-statut-vmgo-molod-da.pdf>.

The only parliamentary party, which has set up a youth wing in the framework of the party but not as a separate legal entity, is the “Samopomich” Union political party⁴². To this end, in 2017, the Political Council of the party approved the decision of the constituent Congress on the establishment and adoption of the Regulations on the youth wing, according to which the youth wing of the “Samopomich” Union political party is a permanent body of the party with independent powers and responsibilities as well as its own organizational structure – central bodies (Youth Wing Veche, Youth Wing Council, Chairman of the Youth Wing and Youth Wing Office), regional units (regional and local units) and initiative youth groups. The Chairman of the Youth Wing is open to any member under 38 years old, but candidates for this position can be offered by the Political Council of the party and Executive Committee. As well, the Regulation stipulates that the governing bodies of the party should direct their efforts to promotion of the activities of the youth wing as well as avoid undue interference in its current activities. Some activists confirmed that the youth wing of “Samopomich” has a sufficiently high level of autonomy from the party, however, at the same time they emphasized that the members of the youth wing are pre-selected and, as a rule, fully share the views and ideas of the party leaders⁴³.

As of November 1, 2018, the Opposition Bloc political party did not have a “centralized” youth wing. On the official website of the party there was only one mention of the youth wing activities in the town of Kremenchuk⁴⁴; in social networks there were two pages: one was of the local unit of the Opposition Bloc youth wing in the city of Poltava, the other – the local unit of the Opposition Bloc youth wing in the town of Kremenchuk. According to some representatives of the party, promising young people who want to join the ranks of the Opposition Bloc political party are invited to work for the structural units of the party. At the same time, some party leaders openly admitted that “the Opposition bloc does not do the full amount of work in terms of interaction with young people”⁴⁵.

Ukrainian political experts give several main reasons for the popularity of youth rallying around a political party on the basis of an affiliated civic organization. First, the creation of partisan youth civic organizations does not require amendments to the statutes of political parties. Secondly, it relieves parties of responsibility for the financial activities of youth wings (parties should not be accountable for the revenues and expenses of affiliated civic organizations to the National Agency on Corruption Prevention). Third,

42 Official website of the youth wing of the “Samopomich” Union, accessed September 25, 2018, <http://molod.samopomich.ua/pro-nas/>.

43 Information obtained during the semi-structured interviews conducted for the purpose of this study.

44 Official website of the Opposition Bloc political party, accessed September 25, 2018, <http://opposition.org.ua/news/u-kremenchuci-molodizhne-krilo-opozicijnogo-bloku-spilno-z-gromadskoyu-organizaciyu-molod-poltavshhini-2018-proveli-tancyuvalnij-eko-subotnik.html>.

45 Information obtained during the semi-structured interviews conducted for the purpose of this study.

non-governmental organizations can afford to perform activities prohibited for political parties, for example, election campaigning on the day of silence or, electioneering by people under the age of 18.

If the first and (since recently) second variant of interaction with youth described above are typical of powerful party organizations which fight for seats in the Verkhovna Rada and the maximum representation in the majority of regions of Ukraine, the third is rather an outlook than a way of consolidation of ideologically close young people. It is inherent in small parties participating in the electoral race, mainly at the regional level, as well as for parties that protect "highly specialized" interests of a certain category of voters. First, such parties do not aim to win the votes of young people, as they usually have a clearly defined circle of electorate, and often do not have enough financial and human resources to separately work with young people. The Opposition Bloc, which is currently using the third option mainly, is an exception to this rule.

By their nature, youth wings of political parties should serve as a tool for communication with young voters and attract them to the ranks of their supporters, however some representatives of party youth wings admitted that their access to youth (for example, students) is "quite limited", and the reaction of young voters to the party affiliation of their peers is not always "adequate", so activists of young wings, organizing their events, do not always advertise belonging to a certain party organization⁴⁶. But instead of campaigning, political parties through the activities of their youth wings (trainings, schools for young politicians, flash mobs, etc.) mainly complete the database of contacts, which is used for the formation of precinct election commissions, involvement of observers from political parties in the election processes and filling of vacancies in the staff (canvassers, so-called "authorized persons" canvassing in one dwelling house, etc.). Selection of activists, and further of the staff, is also made by youth wings through announcements on social networks. At the same time, there is an interesting fact that most of the respondents interviewed, – the staff of the youth wings of political parties, for whom work for the partisan civic organizations or separate structural units engaged in "working with young people" is full-time activity, – got involved into politics not through the youth wings of political parties but through other channels: "friends, legal practice, work at bodies of local authorities".

It will only become clear during the next parliamentary and local elections whether the youth wings of political parties will be upward mobility for youth and perform the function of co-optation of elites or not, however, the activists of civic organizations currently claim that only well-known "faces" of relevant organizations active in the field, having good relations with the parent party leaders and conducting PR-campaigns in social networks and media, can expect to be nominated as candidates for the electoral race. Previously, such situations resulted in conflicts between the parties and representatives of their youth wings, as "ambitious young people quit youth wings since they could not

46 Information obtained during the semi-structured interviews conducted for the purpose of this study.

obtain mandates"⁴⁷. Even the embodiment of "youth quota" in the statutes of some parties – for example, at least 10 per cent of the seats on the electoral list of candidates for persons aged under 35 – does not guarantee adequate representation of young people in the elected bodies of the country, as generally these seats are "reserved" in the known impassable part of the list. The unambiguous advantage of parliamentary youth wings is in giving young people more opportunities for self-development. Although they still do not have a real opportunity to seriously influence decision-making in political organizations, at the same time, there is already an opportunity to propose interesting ideas and projects, participate in meetings of working groups, actively make themselves known in social networks and mass media.

47 "Batktivshchyna Moloda"merges the youth wing of the Front for Change Party in a frictionless way", *GalInfo*, accessed October 29, 2013, https://galinfo.com.ua/news/batkivshchyna_moloda_bezkonfliktno_zlyvaietsya_z_molodizhkoyu_frontu_zmin_145148.html.

Section 4

Reform of political funding and youth wings of political parties: increasing the level of youth participation in the political life of the country

The creation and development of youth wings of political parties (with the exception of the youth wings of “Batktivshchyna” and “Popular Front”, which have existed long or relatively long) were promoted by the approaching parliamentary and local elections in Ukraine. First, as of January 1, 2018 in Ukraine almost every third Ukrainian, who has a voting right, belonged to the category of young people⁴⁸. Secondly, the experienced party leaders are aware that affiliated youth organizations successfully ensure the implementation of certain interests of the parties – recruiting staff for electoral processes, providing extras for political organizations’ events, reputational “trumps”⁴⁹. However, among the reasons for activation experts give the adoption of the Law “On Amendments to Some Legislative Acts of Ukraine on Prevention and Combating of Political Corruption” in October, 2015, which is more known by the people as the “Law on Funding Political Parties from the State Budget”.

Under this legal act, all political parties are obliged to submit to the National Agency for Prevention of Corruption the reports on property, income, expenses and financial obligations quarterly as well as to undergo the annual audit. This act also strictly regulates the limits and procedure for making contributions from individuals and legal entities – the residents of Ukraine – for benefit of parties. However, since July 1, 2016 parliamentary parties have been receiving funds from the state budget of Ukraine for its statutory activities, provided that they comply with the above stated requirements of the Law⁵⁰.

The attention of social activists to the first party reports and the discrepancy between these reports and the actual situation (lack of officially hired employees, understated

48 “Age structure of the Ukrainian population in 2018”, *State Statistics Service of Ukraine. The Main Department of Statistics in Lviv Oblast*, accessed November 20, 2018, <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/dem/piramid/all.php>.

49 T. Deželan, “Youth&Political Parties: A Toolkit for Youth-friendly Politics in Europe” (European Youth Forum, 2018): 18.

50 Starting from 2020, funds from the budget will be also provided to the parties, which will not enter the Verkhovna Rada but obtain over 2% of votes.

number of printed materials, property, which the party forgot to report on, etc.) gradually forced parties to reconsider the purpose of their expenditure. Parties started (albeit with some caution) to officially employ people, who previously seemed to be working as volunteers, and pay them at least part of the salary officially as well as to fund educational and cultural activities to a greater extent. Thus, according to the activists of affiliated youth civic organizations, in 2018, their projects and activities, which often needed rent of premises, equipment, catering, etc. were paid by the parties rather than by certain sponsors. In addition, you can safely assume that the printing materials and souvenirs with the logo of the parties, which were clearly seen in the photo reports on the events held by youth wings, were also ordered by the parties for the account of the budget funds. Actually, in the reports of the parliamentary parties⁵¹ you can see such purposes of payments as "training services", "organization of seminars", "souvenirs", etc., although it is quite difficult to determine who exactly – deputies, supporters or youth activists – were provided with these services

More or less clear is the situation with funding of the youth wing of the "Samopomich" Union, whose Statute says that there are funds received by the party as state funding of its statutory activities or from other sources provided for by the Statute and meant to support the activities of the youth wing. The youth wing only uses funds within the limits established by the Executive Committee of the party and the agreed budget of the youth wing. According to the representatives of the party and activists of the youth team, the local branch of the youth wing receives 10% of the budget of the local party branch, the size of which depends on the quarterly key performance indicators. The latter, by the way, include the activities of the youth wing.

It should be emphasized that prior to the adoption of the relevant changes to the law, the funding of affiliated youth organizations was either at a minimum level or at the expense of party sponsors⁵², or thanks to good relations with the Ministry of Youth and Sports of Ukraine⁵³, which more eagerly issued grants to pro-government youth civic organizations.

In addition, the relevant International Technical Assistance programs (ITA) provide significant aid to the parties in organizing events for young people. In Ukraine, the organizations such as the National Democratic Institute, International Republican Institute, Konrad Adenauer Foundation, Robert Schuman Foundation and some other ITA programs are most active in cooperating with political parties. Their activities are aimed

51 Hereinafter, the data is provided based on the reports of the parliamentary political parties for the 1st and 2d quarters, 2018.

52 "Batktivshchyna Moloda" merges the youth wing of the Front for Change Party in a frictionless way", *GalInfo*, accessed October 29, 2013, https://galinfo.com.ua/news/batkivshchyna_moloda_bezkonfliktno_zlyvaietsya_z_molodizhkoyu_frontu_zmin_145148.html.

53 "Minister Yuriy Pavlenko is untrue to himself or he is suffering from political inconsistency", *Narodna Pravda*, accessed October 25, 2009, http://narodna.ppravda.com.ua/politics/4ae4bafec98ca/view_print/.

at developing the potential and leadership skills of young politicians and activists. It is noteworthy that the relevant organizations, as a rule, bear all logistics costs, from catering to payment for the services of lecturers and trainers; the parties and their youth wings are only required to “fill seats”.

State funding for political parties has also helped to address one of the major problems of youth wings in the past, that is, the staff turnover in youth organizations. Thus, young people, as a rule, used to only join partisan civic organizations for the period of their studies at university, while their life was provided at the expense of parents and scholarships. After graduation, even those who looked forward to a future linked with political activities were forced to seek a permanent source of income, were employed and eventually gave up their social activity due to a lack of time. Today, the parties seek to keep the most active young people, including through the official employment of the Board of Administration members and some activists of party civic organizations. For example, in the 2018 party reports of the Petro Poroshenko Bloc, Radical party of Oleg Liasenko and Samopomich Union party there is information on monthly salaries of the “faces” representing the affiliated young organizations.

According to the interviewed activists of party youth wings, the budget funding of political parties' activities contributed to the democratization of relations in the parties, including the financial ones, and also provided youth organizations with the opportunity to bring their activities to a qualitatively new level – to move from low-budget events such as painting over graffiti with addresses of drug distribution channels on the walls of houses⁵⁴ to sports events with expensive equipment, patriotic camps, trainings in soft skills as well as conferences and round tables where young people are encouraged to express their opinions on various political issues.

54 For example see: “The youth painted on their own ads advertising drugs on the streets of Kovel”, *V24. Information patrol*, accessed October 29, 2017, <https://www.volyn24.com/news/92433-molod-zafarbuvala-reklamu-narkotyktiv-na-vulyciach-kovelja> or “Youth Wing of the Radical Party”, Facebook, accessed November 6, 2018, <https://www.facebook.com/MolodizhneKruho/posts/488337185019377>.

Section 5

Young people as voters: the political parties' programs and major ways of interaction with young people

Political parties in Ukraine often operate according to the principle of “a bird in the hand is worth two in the bush” and direct their major resources to win the votes of “grey-haired” supporters. They only try to win young people by residual principle, as young people are a very specific category of voters, with unclear views of politics and changing preferences. Ignoring young voters begins with neglecting their interests in the programs of political parties. Thus, in the programs of political parties submitted to the Central Election Commission for making information posters of parties (under para 4 Article 63 of the Law of Ukraine “On Elections of People’s Deputies of Ukraine”⁵⁵) on the eve of early elections to the Verkhovna Rada in 2014, the parties only mentioned the needs of young people, without making a separate program section on youth policy.

The “Samopomich” Union party, All-Ukrainian Union “Batkivshchyna” and “Popular Front” focus on supporting education. In particular, “Samopomich” stated in their program that it will stand for “the real academic and student self-government, guaranteeing the quality of education, assistance to young scientists, etc.” “Batkivshchyna” sought “to introduce state grants for young people to get higher education and training in Europe”. “Popular Front” advocated “continuation of reforms in the field of education on the European principles”. Bearing in mind results of the above-mentioned nationwide polls on youth key life priorities, it appears that the parties used to offer young people not what they really needed.

The Radical Party of Oleg Liashko (RPL) and the political party “Opposition Bloc” (OB) emphasized on the need to support young people in the economic and social areas. In particular, one of the RPL tasks was defined as “extensive economic reforms for the restoration of national production, creation of jobs, primarily for young people”. Among the goals of the OB concerning young people there were the following ones: “to raise the social protection of young families by increasing a maternity grant and payment for a child-care until the child reaches the age of three; to introduce concessional housing

55 The Law of Ukraine “On Elections of People’s Deputies of Ukraine”, *Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*, accessed August 28, 2018, <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>.

loans for young; to adopt a new Law of Ukraine "On provision of first employment for young graduates of higher or vocational educational institutions" in order to abolish the practice of young professionals exploitation by using the unpaid probation period and to expand the network of off-school educational institutions, namely sports groups, sports schools for children and adolescents, clubs, centers for young technicians".

In the program of the party "Petro Poroshenko Bloc" submitted to the Central Election Commission, there were no direct references to the needs of young people⁵⁶, whereas in the version posted on the official party website, with the amendments approved on the eve of the next local elections in 2015, the section on youth policy was added⁵⁷.

When creating and placing their campaign materials, the parties do not take into account the peculiarities of information perception by young people. Thus, political outdoor advertising in the early elections of 2014 as well as the programs of the parties were of an extremely "generalized" and declarative character –images of the leaders' faces next to the party mottos or mottos in the corporate colors of the party), which did not cause unexpected emotional reactions that could draw the attention of young people to the political project⁵⁸. It should also be emphasized that in their election rhetoric, party leaders almost did not mention the needs of young people.

Communication with young people mainly started within the post-election period (after 2014) due to the development of youth wings of political parties capable of "speaking the same language as young people" in the common social space, that is, on the Internet (according to the results of the survey "Youth of Ukraine-2015", 63% of respondents said they used the Internet to keep abreast of the latest news; 53% of young respondents claimed browsing social network sites once a week⁵⁹).

Youth wings of all parliamentary parties, except for the "Opposition Bloc" have the page of main organization on their Facebook profiles as well as active pages of some separate units. The leader by the number of followers is the all-Ukrainian civic organization "Solidarna Molod" with over 54 thousand subscribers⁶⁰. Since 11 October, 2017 the reports with photos from the events (mainly trainings, conferences and foreign educational

56 "Texts of the political parties' programs", *Central Election Commission*, accessed November 20, 2018, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp501?PT001F01=910>.

57 Official website of the political party "Petro Poroshenko Bloc", accessed November 21, 2018, http://solydamist.org/wp-content/uploads/2015/12/programa_solidarnist.pdf.

58 "Political outdoor advertising – 2014: war for brands", *Analytics portal "Slovo I dilo"*, accessed October 17, 2014, <https://ru.slovovidilo.ua/articles/5323/2014-10-17/politicheskaya-naruzhnaya-reklama-2014-vojna-za-brendy.html>.

59 The analysis of the the results of the survey "Youth of Ukraine-2015". GFK Ukraine, The Ministry of Youth and Sports of Ukraine, United Nations Population Fund (UNFPA), United Nations Development Program (UNDP), United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF), United Nations Volunteers (UNV) and UN Resident Coordinator Office (RCO) (UN in Ukraine, 2015): 30, http://www.un.org.ua/images/documents/3685/Molod_Ukraine.pdf.

60 Hereinafter the data on Facebook as of October 1, 2018.

trips of "Solidarna Molod" activists) as well as announcements of the events and congratulations on the holidays have been posted on their online page almost daily. Occasionally, some propaganda slogans, e.g. "Army. Language. Faith", are reposted from the page of the party. The page of the All-Ukrainian youth civic organization "Batkivshchyna Moloda", which has about 12.5 thousand subscribers, is administered in a similar way: there are posts on trainings (e.g. School of Political Success), meetings with foreign colleagues engaged in youth activities (e.g. the meeting with the representatives of the Junge Union Deutschlands), congratulations on holidays, etc. SMM-specialists for these pages do their best to emphasize that the activists of the youth wings of the two parties have many opportunities for self-development and studying. Despite a significant number of subscribers and people who have liked these two pages, their posts usually have from 20 to 50 likes.

The page of the youth wing of the Radical party of Oleg Liashko has been regularly updated since 16 December, 2016 (that is, even before the registration of the relevant civic organization) and has about 1,500 subscribers. The page posts calls for participation in rallies/pickets (e.g., a call to support the protest against the increase in gas tariffs), reports on the supported sports events and "humanitarian" aid provided to different population segments by the youth wing. There are almost no announcements and reports on trainings and other educational activities for young people. In addition, the official pages of Oleg Liashko and Dmytro Linko are reposted regularly as well as interviews with Ihor Bielov, the leader of the youth wing, who, following the senior party members emphasizes on the need to provide young people with jobs. The posts, as a rule, gain 30-40 likes. In general, the communication strategy of the RPL youth wing almost completely copies the communication strategy of the party itself, and sometimes its representatives also commit shocking actions in relation to their colleagues from other affiliated civic organizations⁶¹.

The Opposition Bloc has two active pages with a small number of subscribers – "Youth wing t.o. p.p. "Opposition Bloc" in the city of Poltava" and "Youth wing t.o. p.p."Opposition bloc" in the town of Kremenchuk", which repost photos and interviews with Yurii Boiko, Serhii Larin and Serhii Lovochkin, although these interviews, as a rule, have little to do with youth policy.

The page of the "People's Front of Youth" has existed since the registration of this civic organization in March 2015, however, it only has 347 subscribers. If in 2015 the page focused on information about aid for servicemen, in 2018 it mainly posted reports on some events (e.g., excursions to the Verkhovna Rada organized by the youth wing), rare announcements of lectures and information about participation in the projects of participatory budget. The posts on this platform appear approximately once per month and gain 10 likes on the average.

61 E.g., a "friendly" visit of the RPL youth wing activists to the BPP office caused a lot of discussions in the social network. According to the representatives of "Solidarna Molod", during this visit the radicals scattered candies all over the floor.

The youth wing of the “Samopomich” Union party has an active Facebook page, which about 1,000 people have subscribed to since 23 February, 2018. On the page, in addition to the reports on trainings and cultural events organized for young people and reposts of Andrii Sadovoi, the party leader, and Olena Sotnyk, the youth wing leader, there are also many interviews of activists, in particular, on the issue why they are interested in politics as well as reposts of provocative Western videos aimed at eradicating the problem of youth absenteeism. In addition, on the page one can run into some “value-oriented” posts about the Millennium development goals, trust and responsibility in society. The peculiarity of the youth wing of the “Samopomich” Union is the use of gender-sensitive vocabulary and youth slang (“cool”, “Hey”, “grechkosystvo”(luring the electorate), etc.) and non-standard approaches to attract the interest of young people to their activities (e.g., calls to participate in “hype” internet actions, such as a flash mob to crash the FIFA rating page on Facebook during the row with the slogan “Glory to Ukraine” at the 2018 World Cup). Among the main messages of the page there is “young people should unite and demand to have a future from the authorities”⁶².

It is worth emphasizing that all these parties both on official websites (if any) and in social networks of their youth wings use the ways to get feedback from their audience very little – surveys, polls, forms of proposals submission, and, consequently, shape their communication strategies without taking into account the actual interests of young people. As the formation of young people’s social identity and views increasingly depends on their activities and social networks rather than on their families, colleagues or schoolmates, the Internet interaction with young voters should play a leading role in the communication strategies of political parties. Currently, the communication strategies of youth wings of parliamentary political parties (despite slight differences) only involve highlighting the activities aimed at self-development of the “nucleus” of the youth wing rather than the advantages that young people could gain by joining or supporting the relevant political force.

62 Official Facebook-page of the youth wing of the “Samopomich” Union, *Facebook*, accessed November 20, 2018, <https://www.facebook.com/MolodSamopomich/videos/350950805417718/?t=20>.

Conclusions and recommendations

Youth used to be one of the driving forces of the establishment of a multi-party system in Ukraine, but gradually its interest in politics began to fade, the main reason for which was the deterioration of the socio-economic conditions of life in the state. Even the events of the Revolution of Dignity, which contributed to the emergence of a volunteer movement and increased involvement of young people in civic activism, did not turn young people into conscientious voters and active politicians. Responsibility for youth absenteeism lies largely on political parties and their leaders, who often transform political activity into a farce in the eyes of young people. In addition, the under-representation of young people in the elected and other authorities reduces the level of trust of this category of the population to state institutions in general.

The youth wings of the parties, who, after the introduction of the political financing reform, started their own “era of Renaissance”, do not fully fulfill their functions. In particular, youth wing of political parties do not have clear communication strategies and do not use methods to get feedback from young voters. Meanwhile, in the country where almost each third person of the electorate belongs to the category of young people, and there is a constant demand in the society for new faces in politics, parties should act more orderly in order to attract young people to politics through their youth wings. In order for the latter to perform their functions of co-optation of new elites and encouraging young people to vote, parties should, first of all:

- give their youth organizations a greater level of autonomy, in particular, provide an opportunity to representatives of youth wings to express their views of reforms and policies without fear and to be listened to. A good example of this approach could serve Switzerland where the parties are a lot less hierarchical and offer a great deal of independence for their youth wings. As the result, organizations affiliated to the political parties are not “as integrated or as polished as the established party groups”⁶³ and can launch political discussions at all state levels. Thus, in March 2012 the Young Radicals initiated a successful referendum on book pricing in a national ballot during which voters did not support the re-introduction of an agreement on fixed book prices. Although not all views of representatives of party youth wings are supported by Swiss population (e.g., in November 2013 voters turned down the idea of the Young Socialists to limit executives’ high salaries), it is much more important that young people have an autonomy to express their views on politics and state governance and have an opportunity to initiate changes.
- provide young people with an opportunity to participate in making some decisions regarding the development of party and adoption of its communication strategies with voters by reserving a certain number of seats in the governing party bodies for

63 C. Raaflaub, “Youth wings carry politicians to greater heights”, *SWI*, accessed July 11, 2014, https://www.swissinfo.ch/eng/politics/the-young-ones_youth-wings-carry-politicians-to-greater-heights/40493614.

representatives of youth wings or by holding monthly/quarterly coordination meetings between party leaders and party youth as it is often done by many political parties in Germany, and particularly by "Christian Democratic Union" led by German Federal Chancellor Angela Merkel. Activists of "Young Union of Germany" (JU) – the joint youth organization of the "Christian Democratic Union" and the "Christian Socialist Union" – are represented both at the regional and central levels and the heads of the JU regional units take part in the work of the parties' presidiums, meanwhile many other the JU representatives are involved in the work in the city councils and parliaments of the federal states⁶⁴.

- create conditions of relative financial independence, in particular, fix the minimum amount of monthly funding for youth wings, which could be spent on projects and activities permitted within the framework of their statutory activities, without additional approval from the parent organization. Although, the problem of dependence of the youth wings on the main party for funding is widespread all over the world⁶⁵, some countries partially solved it by introducing a state support not only for the political parties themselves but for the political parties' youth organizations too⁶⁶. For example, Finland's Ministry of Education and Culture grants significant amounts of money to many youth organizations including those affiliated with politics but complying with the Youth Act⁶⁷.
- involve representatives of youth wings into shaping of programs of political parties, in particular, into determining priority needs and interests of youth, with their further support in the activities of political parties as also done in Finland. Political parties' youth wings bring their expertise on youth matters and manage to get issues adopted by their parties, e.g. the Social Democratic Youth pushed the removal of unjustified temporary employment contracts instead of steady employment during the preparation of the Social Democratic electoral program and the youth wing of the Swedish People's Party successfully advocated for the reform of the parental leave system and permitting gay couples to adopt and gain parental rights for their partner's children to be included in the party's manifesto⁶⁸.
- introduce a voluntary party youth quota. While the most effective methods for increasing the representation of young people in the legislature bodies of the countries are reserved seats and legislative quotas, voluntary party quotas also significantly

64 Ye. Teyze, "Marco Vandervitts: young people can fulfill themselves in politics" *DW*, accessed August 20, 2007, <https://p.dw.com/p/BWI8>.

65 E.Rainsford "Political parties need to better integrate young members and give them the chance to influence policy", *Democratic Audit*, accessed July 11, 2014, <http://www.democraticaudit.com/2014/07/11/political-parties-need-to-better-integrate-young-members-and-give-them-the-chance-to-influence-policy/>.

66 For example: "Ministry doubles taxpayer subsidy to Finns Party youth wing", *YLE*, accessed January 31, 2015, https://yle.fi/uutiset/osasto/news/ministry_doubles_taxpayer_subsidy_to_finns_party_youth_wing/7773046.

67 *Youth Policies in Finland 2017* (European Commission, 2017):76, <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/sites/youthwiki/files/gdlfinland.pdf>.

68 M. Falck, *Political Youth Organisations: Strengthening the Voice of Youth in Politics. The Finnish Experience* (Ministry for Foreign Affairs of Finland, 2012): 12.

reduce the barriers to entry into politics for young people and are much less radical in the view of citizens. Sweden serves a good example of voluntary party quota implementation. Thus, in Swedish Parliament, where parties decided to include not less than 25% of young people in their electoral lists, 12.3% of deputies belong to the age group of under 30 and 34.1% to the age group of under 40⁶⁹. In Ukrainian reality – in order to increase the level of youth representation and to motivate young people to participate in politics – it is worth considering to introduce a double party youth quota, which would provide not only for the voluntary nomination of a certain percentage of young candidates on the electoral list, but also for the sequence of their nomination, that is, every third/fifth/tenth/etc. candidate on the list would have to belong to the category of young people. The selection of candidates for these positions should be on a transparent competitive basis, but not on the basis of kinship or “nepotism”. In turn, the incentive for parties to adhere to the relevant youth quota could be obtaining additional percentage of the funds provided for in the budget, similar to the case of compliance with the gender quota.

- cooperate with the ITA programs more actively in the regard of training and capacity building of the political parties' youth wings activists. This is especially important considering that the recent researches “suggest that youth wings are not particularly good at recruiting new members, as the majority of the active youth members are not trained or allocated such roles and thus to a large extent fail to do so”⁷⁰. Moreover, it is also easy to do for the political parties as the international donors are often seeking the cooperation in this field.

Without appropriate steps taken by party leaders towards young people, a large number of citizens will remain underrepresented in the elected bodies of the country, which will adversely affect the level of democracy and confidence in the state as a whole. In addition, the country will continue the trend of absenteeism in the elections and a decline in the interest in political life not only by young people but also by adults, whose voices “were not heard” by political parties in due time.

69 *Youth Participation in National Parliaments* (Inter-Parliamentary Union, 2016):17.

70 E.Rainsford “Political parties need to better integrate young members and give them the chance to influence policy”, *Democratic Audit*, accessed July 11, 2014, <http://www.democraticaudit.com/2014/07/11/political-parties-need-to-better-integrate-young-members-and-give-them-the-chance-to-influence-policy/>.

